

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

APRECIATIVNÍ SUFIXACE VE ŠPANĚLŠTINĚ A STRATEGIE JEJÍHO
PŘEKLADU

Vedoucí práce: Mgr. Miroslava Aurová, Ph.D.

Autor práce: Kateřina Šindelářová

Studijní obor: Španělština pro evropský a mezinárodní obchod - SJEMO

Ročník: 4.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 8. prosince 2016

.....
Kateřina Šindelářová

Poděkování: Tímto bych chtěla velice poděkovat Mgr. Miroslavě Aurové, Ph.D. za její cenné a odborné rady, trpělivost a ochotu při konzultacích, které mi poskytla v průběhu psaní této práce.

Anotace

Tato bakalářská práce přibližuje čtenáři různé možné překlady španělských deminutiv a augmentativ a porovnává frekvenci použití těchto překladů na základě výskytů v Českém národním korpusu. Teoreticky je zde popsáno obohacování slovní zásoby, největší část práce se ale věnuje apreciativní sufixaci ve španělském a českém jazyce, tedy tvorbě augmentativ a deminutiv a následné strategii jejich překladů. Čtenář zde nalezne nejčastější české a španělské apreciativní sufixy a také popis změn, kterým podléhají základová slova v průběhu modifikace. U každého apreciativa jsou k dispozici také grafy, které znázorňují frekvenci použití možných překladů, které korpus nalezl.

Annotation

The bachelor thesis describes possible translations of some diminutives and augmentatives and compares the frequency of the use of these translations on the basis of their occurrence in The Czech national corpus. There are theoretically explained the ways of enriching vocabulary, yet the biggest part is dedicated to appreciative suffixation in czech and spanish language, to ways of formation of diminutives and augmentatives and the strategy of their translations. In every chapter there are mentioned the most common czech and spanish apreciative suffixes and also the description of modifications of the derived words. There are also available graphs which show the frequency of the use of different translations which appear in corpus.

Úvod.....	9
1. Teoretická část	11
1. Slovo jako lexikologický pojem.....	11
2. Způsoby obohacování slovní zásoby v českém a španělském jazyce.....	12
2.1. Tvorba nových slov	12
2.1.1. Odvozování (<i>Derivación</i>)	12
2.1.2. Skládání (<i>Composición</i>).....	13
2.1.3. Zkracování (<i>Acortamiento</i>).....	13
2.1.4. Vznik ustálených slovních spojení (<i>Locuciones</i>).....	13
2.2. Změny ve významech existujících slov.....	13
2.3. Přejímání cizích slov a kalkování (<i>Préstamos y calcos</i>)	14
3. Používání apreativních sufixů v českém jazyce.....	14
3.1. Deminutiva	14
3.1.1. Deminutiva u substantiv	16
3.1.1.1. Deminutivní sufixy mužského rodu.....	16
3.1.1.2. Deminutivní sufixy ženského rodu	18
3.1.1.3. Deminutiva středního rodu	18
3.1.2. Deminutivnost u jiných slovních druhů.....	19
3.1.2.1. Deminutivnost u přídavných jmen.....	20
3.1.2.2. Deminutivnost u sloves.....	20
3.1.2.3. Deminutivnost u příslovcí.....	20
3.2. Augmentativa	21
3.2.1. Augmentativa u substantiv.....	21
3.2.2. Augmentativní sufixy u jiných slovních druhů.....	23
4. Použití apreativních sufixů ve španělském jazyce (<i>sufijos apreativos</i>)	23
4.1. Deminutiva (<i>diminutivos</i>).....	24
4.1.1. Deminutiva u substantiv (<i>sustantivos diminutivos</i>).....	26

4.1.2. Deminutiva u ostatních slovních druhů	29
4.2. Augmentativa a pejorativní sufíxy	30
2. Praktická část	33
1. Deminutiva.....	33
1. Casita	33
2. Arbolito.....	35
3. Cochecito	36
4. Mesita	37
5. Chiquillo	38
6. Pequeñito	39
7. Lucecita	40
8. Viejecito	41
9. Cafecito.....	42
10. Papelito	43
11. Abuelita	44
12. Ahorita.....	46
13. Niñito	47
14. Perrito	48
15. Cabecilla.....	49
16. Despacito	50
17. Barquito	51
18. Jovencito.....	52
2. Augmentativa	54
1. Cabezón	54
2. Grandote	55
Závěr	56
Resumen.....	58

Seznam použité literatury	59
---------------------------------	----

Úvod

Hlavním předmětem mé bakalářské práce je porovnání tvorby deminutiv a augmentativ v českém a španělském jazyce a zkoumání jejich překladů. Jelikož tato apreciativa tvoří značnou část slovní zásoby obou jazyků, mým záměrem je zjistit strategie překladů jednotlivých deminutiv a augmentativ ze španělštiny do češtiny. Z tohoto důvodu jsem svou práci rozdělila do dvou hlavních částí, a to do části teoretické a praktické.

Teoretická část je rozdělena do několika kapitol, z nichž první se zabývá výhradně slovem a jeho tvorbou a zároveň se snažím o jeho teoretické vymezení. Dále popisují jednotlivé prostředky slovotvorby, konkrétně tvorbu nových slov, do níž spadá odvozování, skládání, zkracování a vznik ustálených slovních spojení. Samozřejmě vysvětlují i obohacování slovní zásoby pomocí změn ve významech existujících slov, přejímání slov z cizích jazyků či prostřednictvím kalkování.

V další části se podrobně zaměřuji na české apreciativní sufixy, konkrétně tedy na deminutiva a augmentativa. U deminutiv se soustředím na jejich použití v českém jazyce a na jejich tvorbu. Následně rozdělují sufixy dle jednotlivých slovních druhů, přesněji na deminutivní sufixy u substantiv, adjektiv, verb a adverbíí. U substantiv tyto přípony dělím dle rodů, ale u augmentativ toto rozdělení nedodržuji, neboť jejich repertoár je omezenější. Jak u zdrobňování, tak u augmentace nechybí popis jednotlivých pravidel pro modifikaci ani změny, kterým při této modifikaci mohou podléhat základová slova.

Následující kapitolu věnuji španělským deminutivním a augmentativním sufixům. Dodržuji zde stejnou strukturu jako v předchozí kapitole, jedinou výjimkou je rozdělení deminutivních sufixů u substantiv, kde chybí rozdělení dle jednotlivých rodů, a to z toho důvodu, že ve španělském jazyce stačí pro změnu rodu pozměnit koncovku. Ani zde nevynechávám popis změn, které probíhají u základových slov. Do této kapitoly jsem zařadila i rozdíly používání určitých sufixů v jednotlivých španělsky mluvících zemích.

Druhou kapitolu jsem pojala prakticky, a proto zde pracuji s Českým národním korpusem, konkrétně s InterCorpem, v němž vyhledávám různá španělská deminutiva a augmentativa a následně analyzuji jejich možné české překlady. Slova, která vyhledávám, jsem zvolila čistě náhodně. Analyzuji celkem 18 deminutiv a pouze 2

augmentativa, neboť augmentativa jsou používána mnohem méně a vzorek u jednotlivých slov není tak početný. Ke každému vybranému apreativu přikládám i graf, který zobrazuje nejčastější nalezené překlady.

1. Teoretická část

1. Slovo jako lexikologický pojem

Lexikologii můžeme popsat jako *vědu, která se zabývá formou, významem a užíváním lexikálních jednotek jazyka*¹. Hlavní takovou jednotkou, na kterou se zde zaměříme, bude slovo - *palabra*.

Slovo jako takové je základním stavebním kamenem slovní zásoby. Popsat ho lze na několika různých úrovních, z nichž je první fonologická. Z pohledu fonologie je slovo složené z několika po sobě jdoucích hlásek (fonémů) a v mluvené řeči se odděluje pauzami. Pokud bychom na slovo nahlíželi z hlediska grafického, jedná se o samostatný znak, který je tvořen grafémy, v určitých případech může být tvořeno jen jedním grafémem, jak je tomu například u předložek (*v*, *k*). Obecně je ale slovo považováno za samostatnou lexikální jednotku, která nese určitý význam. Tato významová stránka je vyjádřena formou, ale ne vždy se jedná o symetrický vztah, neboť jednomu významu může odpovídat více forem (synonyma) a naopak jedné formě může odpovídat více významů (homonyma).

Všem slovům lze přiřadit typické charakteristické vlastnosti, která platí pro celou slovní zásobu. První takovou vlastností je přemístitelnost. Slovo díky ní může měnit pozici ve větě tak, že není narušena srozumitelnost. Větší prostor pro změnu pozice se vyskytuje v mluvené řeči, kde může mluvčí použít i jiné prostředky vedoucí k zachování srozumitelnosti, například intonaci, zesílení a zeslabení hlasu či gestikulaci. Dalším hlavním charakteristickým rysem je nahraditelnost, díky které lze slovo nahradit jiným slovem, které bude mít stejný či velmi podobný význam a zároveň zachováme jeho gramatickou funkci. Pro správné porozumění významu je třeba, aby slovo bylo v jazyce ustálené, tudíž aby tento sled hlásek přijal určitý význam, který je známý pro všechny účastníky konverzace a kterému každý z nich rozumí. Posledním důležitým znakem je arbitrárnost, podle které *je slovo jazykovým znakem, ale mezi formou slova a pojmenovávanou skutečností neexistuje ve většině případů přímá souvislost*.²

Souhrn všech slov jednoho jazyka nazýváme slovní zásobou. Počet slov ve slovní zásobě není stálý, protože se neustále vytvářejí nová slova či dochází k přejímání slov z cizích jazyků. Slovní zásoba každého jazyka je rozdělena na dvě části, z nichž je první, nazývaná jádro, tvořena slovy běžně používanými a pro jazyk nezbytnými a

---

¹ Cvrček Václav, Mluvnice současné češtiny, Univerzita Karlova v Praze, 2015, str. 82

² Cvrček Václav, Mluvnice současné češtiny, Univerzita Karlova v Praze, 2015, str. 84

druhá část, periferie, obsahuje slova, která jsou užívána s menší frekvencí. Můžeme mezi ně zařadit například slova archaická, jejichž frekvence používání klesá, nebo slova odborná, která jsou využívána v určité skupině odborníků a pro nekvalifikované osoby jsou často neznámá.

2. Způsoby obohacování slovní zásoby v českém a španělském jazyce

K obohacování slovní zásoby dochází v obou jazycích několika způsoby: tvorbou nových slov, významovými změnami cizích slov, vznikem ustálených slovních spojení, přejímáním slov z cizích jazyků a kalkováním.

2.1. Tvorba nových slov

Mezi základní způsoby slovo tvorby českého i španělského jazyka řadíme zpravidla odvozování, skládání a zkracování. Při vytváření nových slov často dochází k tzv. hláskové alternaci, při níž dochází k vynechání nebo naopak přidání hlásek za účelem vytvoření nového slova a zjednodušením jeho výslovnosti.

2.1.1. Odvozování (*Derivación*)

Jelikož je derivace hlavním tématem mé práce, popíšu ji zde podrobněji než ostatní způsoby tvorby nových slov.

Pokud ke slovo tvornému základu připojíme takzvaný formant (odvozovací část), vznikne slovo nazývané **odvozenina**. Tato slova můžeme tvořit pomocí předpon, poté se jedná o prefixaci, nebo příponou, v takovém případě mluvíme o sufixaci. V češtině lze uvést následující příklady: *nad-poručik*, *vy-studovat* či *ostrov - an*, *kav - árna*. Podle Černého³ má španělský jazyk omezenější repertoár předpon (*im - posible*, *de - formar*), ale o to větší množství přípon (*angel - ito*, *buen - azo*). Odvozování je tedy využívané stejně hojně jako v češtině a postup se také neliší.

Při tomto odvozování může docházet ke změně významu, pak hovoříme o mutaci (*ryba - rybář*). Pokud je význam zachován, ale změní se slovní druh základového slova, jde o transpozici (*tvrdý - tvrdost*). V posledním případě lze nezměnit význam slova ani jeho slovní druh, pouze mu přidat zesilující či zeslabující rys. V takovém případě se jedná o modifikaci. Do této kategorie patří také apreativní sufixace.

---

³ Černý Jiří, *Morfología española*, Olomouc 2008, str. 49

Sufixace, na kterou se v této práci zaměřuji, je tedy připojení sufixu ke kořenu základového slova. Jak uvádí Rusínová⁴, je sufixace nejběžnějším a zároveň nejsložitějším způsobem odvozování a to i z toho důvodu, že existuje ohromné množství přípon.

2.1.2. Skládání (*Composición*)

Při skládání dochází ke spojení dvou či více slov, z nichž má každé, stojí-li samostatně, svůj vlastní význam. Tyto složeniny mohou být tvořeny různými slovními druhy. Skládáním lze vytvořit různé slovní druhy (*vodopád* - podst.jm, *modrozelený* - přídavné jméno.; *el balonmano* - podstatné jméno, *maltratar* - sloveso, *bienvenido* - přídavné jméno)

2.1.3. Zkracování (*Acortamiento*)

Jak uvádí Eva Spitzová⁵, ve španělštině patří slova zkrácená spíše do hovorové řeči a v literárním jazyce je většinou nenajdeme. Častější je výskyt zkratk, a to hlavně kvůli technickému pokroku, kdy se slova stávají složitějšími a delšími a lidé mají tendenci je zkrátit. Zkratky můžeme ale používat pouze pokud víme, co znamenají, a jsme si jisti, že okolí také. Zkrátit slovo lze několika různými způsoby: vynecháním koncové nebo počáteční části slova (*spolehnutí* - *spoleh* / *colegio* - *cole*), vynecháním několika hlásek uvnitř slova a stažením počáteční a koncové části k sobě (*matematika* - *matika*) či vypuštěním jednoho ze slovních základů složeniny (*dekagram* - *deka*).

2.1.4. Vznik ustálených slovních spojení (*Locuciones*)

Často se v rámci obohacování slovní zásoby vytváří víceslovná spojení (*nosir na rukou/tomar pulso*), která mají pouze jediný význam, i přesto že jsou složena z více slov.

2.2. Změny ve významech existujících slov

U slovní zásoby dochází k obohacování také tím, že v průběhu let získávají slova různé další významy (*přítel, přítelkyně* se nyní používají pro označení partnera) či se nějaké jeho významy přestávají používat.

---

⁴ Rusínová, Zdeňka, Tvoření slov v současné češtině, Brno 1993, str. 6

⁵ Spitzová Eva, Morfología española, Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1990, str. 12

2.3. Přejímání cizích slov a kalkování (*Préstamos y calcos*)

Podle Cvrčka⁶ se tento způsob v posledních letech dostává do popředí a do českého jazyka hlavně díky publicistice začínají pronikat nejčastěji anglické termíny. Tato slova mohou zůstat nepozměněna (*web, chat, blog*) nebo si je každý jazyk hláskově upraví (*fotbal/fútbol*), lze také cizí slova doslovně přeložit (*mrakodrap/rascacielos*), v takovém případě se jedná o kalkování.

3. Používání apreciativních sufixů v českém jazyce

Sufixy se v češtině řadí mezi derivační morfémy, tedy morfémy, které mají sémantickou funkci a vytvářejí nové slovo. U apreciativní sufixace k tvorbě nového slova nedochází, ale tyto přípony slovo pouze modifikují, nedávají mu tedy nový význam. Přípony se připojují ke kořenu základového slova a zpravidla jich v jednom slově může být více za sebou. V českém jazyce rozlišujeme dva typy apreciativních sufixů a to **deminutivní** a **augmentativní přípony**.

3.1. Deminutiva

Deminutiva, nazývána také jako slova zdrobnělá, zkráceně zdrobněliny, jsou odvozeniny, které obecně vyjadřují menší či větší míru základu (tedy základového slova) a vytváří tím tak jednu ze slovotvorných kategorií. Často slouží mluvčímu k citovému zabarvení základu, nejčastěji je toto zabarvení pozitivní, ale výjimkou nejsou ani slova s negativním či hanlivým významem. Deminutiva mohou tedy nést rys čistě expresivní nebo pouze kvantitativní, bez citového zabarvení. Často ale jedna zdrobnělina nese oba dva rysy zároveň.

Aby mohlo deminutivum vzniknout, je nutná existence základového slova, tedy slova nezdrobnělého (*ořezávátko* tedy není deminutivum, pokud neexistuje jeho základové slovo - *ořezávací nástroj*.) U některých českých slov tedy najdeme typický deminutivní sufix, jako je tomu například u slova *papoušek*, to ale neznamená, že je toto slovo slovem zdrobnělým, neboť v našem jazyce neexistuje jeho základové slovo - *papouch*. Při sufixaci nedochází ke změně významu, ale pouze k jeho modifikaci, proto také deminutiva spadají do modifikační slovotvorné kategorie. Základem modifikace je předpoklad, že základové slovo patří do stejné slovotvorné kategorie jako slovo modifikované, tedy podstatná jména se tvoří z podstatných jmen, adjektiva z adjektiv atd. Stejně tak sufixace nemění rod, ve kterém se základové slovo nachází. Samozřejmě

---

⁶ Cvrček Václav, *Mluvnice současné češtiny*, Univerzita Karlova v Praze, 2015, str. 98

najdeme i výjimky, kdy se přidáním sufixu k základovému slovu jeho rod změní (*květ - kvítko*), tyto případy jsou ovšem ojedinělé.

Jak uvádí Čermák⁷, v českém jazyce jsou deminutiva hojně zastoupená a to především díky tomu, že teoreticky je možné je vytvořit od téměř každého substantiva, jejich počet je tedy neomezený a vzhledem k tomu je nelze všechny najít například ve slovníku. Zároveň je možné od jednoho slovotvorného základu vytvořit více deminutiv a význam tohoto základu stupňovat a tvořit deminutiva prvního, druhého či třetího stupně. Dále rozlišujeme deminutiva dle jednotlivých typů sufixů a rozdělujeme je tak z hlediska formy na primární, sekundární a terciární. Podle Rusínové⁸ ne vždy stupeň sufixu koresponduje s významovým stupněm, například od základového slova *chléb* nelze vytvořit tvar s primárním sufixem, ale sekundárním sufixem lze vyjádřit zdrobnělinu prvního stupně - *chlebiček*. Najdeme ovšem i slova, ze kterých zdrobněliny vytvořit nelze, jsou jimi především jména činitelská (*vůdce, letec*) a abstraktní pojmy (*rychlost, chudoba*).

Význam mnoha deminutiv je definován především zvykem a to hlavně u citově zabarvených slov, kdy se jejich významová stránka formovala na základě jejich nejčastějších použití, například slovo *chlapák* je používáno v pozitivním významu („svalnatý chlap“), slovo *chlapík* nese také lichotivý význam ve smyslu sympatický chlap. Důležité je také zmínit kontext, který ovlivňuje význam jednotlivých deminutiv (*chlapeček* - záleží, zda toto označení použijeme pro dospělého člověka či pro dítě). Zdrobnělina je často doprovázena adjektivem či adverbem (*malý stolek*) a neméně důležitý je tón hlasu, který mluvčí použije. Uplatňuje se zároveň i záměr mluvčího, kdy použije určitou zdrobnělinu dle toho, zda se jedná o prosbu, omluvu, pochvalu atd. Zde vidíme, že zdrobněliny jsou velice flexibilní skupinou a díky tomu jsou hojně využívány.

U mnoha zdrobnělin postupem času dochází ke ztrátě či oslabení deminutivnosti, tato slova se tedy začínají významově přibližovat svému základovému slovu a lze je také s tímto slovem zaměnit bez většího ovlivnění významu (*půle - půlka*), v některých případech se pak základové slovo plně nahradí jeho zdrobnělinou (*ježek*). Dalším případem jsou zdrobněliny, které nabyly zcela nového významu a ztratily tak vztah od základového slova (*kůra - kůrka, lavice - lavička*⁹).

---

⁷ Čermák František, Morfematika a slovotvorba češtiny, Filozofická univerzita Karlova, Praha, str. 77

⁸ Rusínová, Zdeňka, Tvoření slov v současné češtině, Brno 1993, str. 20

⁹ Cvrček Václav a kolektiv autorů, Mluvnice současné češtiny, Praha 2015, str. 133

Deminutiva se tvoří především ze substantiv, která označují konkrétní předměty, zvířata a někdy také osoby. Každému rodu poté náleží určitá skupina deminutivních sufixů. V menší míře v češtině nalezneme deminutiva tvořená ze sloves, adjektiv a adverbíí.

3.1.1. Deminutiva u substantiv

Rusínová¹⁰ uvádí, že každý rod disponuje množstvím sufixů, které dělíme do tří různých skupin - primární, sekundární a terciární. Každé substantivum může zároveň tvořit tři různé stupně - první, druhý a třetí, kde intenzita významu s každým stupněm roste. Hauser¹¹ tvrdí, že nejméně zdobňovanou skupinu tvoří neutra, naopak nejvíce se zdobňují maskulina.

U zdobnělin 2. stupně je nejčastější pozitivní expresivní rys, ovšem zdobněliny od abstraktních substantiv nabývají mnohdy pejorativního významu (*učitýlek, divadýlko*). Hanlivý význam základových slov lze naopak zdobňujícím sufixem zmírnit (*darebáček, tuláček*).

Skupina těchto přípon je velice početná, proto si zde nebudeme uvádět všechny existující sufixy, pouze ty nejčastěji používané.

3.1.1.1. Deminutivní sufixy mužského rodu

Hauser¹² uvádí, že u substantiv mužského rodu je nejčastější sufix *-ek*, méně často se používá přípona *-ík* (*proutek, nožík*). Tyto dvě přípony se tedy připojují k základu a vytvářejí tak deminutiva prvního stupně. Existují i slova, která vytvářejí pouze první stupeň, jsou jimi zpravidla taková substantiva, která končí na *-k, -č, -c* (*žáček, ptáček, koláček, hrneček*). Dalším sufixem je *-ec*, který ovšem ztratil svůj deminutivní význam a u slov s touto příponou tedy nevnímáme jejich zdobňující rys (*chlapec, zvonec*), výjimku najdeme pouze ve dvou případech, kdy se tato přípona jako deminutivní prostředek vyskytuje jen u slov *biskup - biskupec* a *týn - týnec*. Tato slova se ovšem v dnešní době nepoužívají a řadíme je tedy mezi archaismy.

Zajímavou skupinu tvoří substantiva, u kterých lze nalézt náznak deminutivního významu, ovšem v češtině neexistuje jejich základové slovo, za deminutiva je tedy nelze považovat (*karbanátek, kelímek*).

---

¹⁰Rusínová Zdeňka, Tvoření slov v současné češtině, Brno 1993, str. 20

¹¹Hauser Přemysl, Nauka o slovní zásobě, Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1986, str. 132

¹²Hauser Přemysl, Nauka o slovní zásobě, Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1986, str. 130

Předpona **-ek** často způsobuje u základového slova změnu základové samohlásky, jak můžeme vidět na slově *doměk*, kde dochází ke zkrácení samohlásky základového slova *dům*. V jiných případech se samohláska může prodloužit (*vítr - větřík, had - hádek, plech - plíšek*). Jednou z nejčastějších změn u deminutivní sufixace je tzv. palatalizace neboli měkčení souhlásek, kdy u hlásek **k, ch, g, a h** dochází k jejich změkčení v případě, že stojí před dlouhým či krátkým **e** nebo **i** a tyto hlásky se poté mění na **č, ž** a **š** (*žák - žáček, králík - králíček, ořech - oříšek*). V této skupině nalezneme mnoho slov, která se postupně lexikalizovala, ztratila svůj deminutivní význam, ale jejich základové slovo existuje, ale nepoužívá se a jeho zdobňující význam přešel na jeho deminutivum, které převzalo funkci základového slova (*opasek, náčrtek*). Tato substantiva se tedy za deminutiva nepovažují.

Sufix **-ík** se používá mnohem řídkěji než **-ek**, můžeme ho najít například u slov *nožík, koník, muzík*. Jak vidíme na příkladech *nožík* a *koník*, i zde dochází ke zkrácení středové samohlásky základového slova. I u této přípony najdeme případy, kdy dochází ke palatalizaci koncových hlásek (*park - parčík*).

Pokud k předponám **-ek** a **-ík** připojíme další příponu **-ek**, vytvoříme tak sufixy **-eček** a **-íček**, díky kterým můžeme následně vytvářet zdobněliny druhého stupně. Tato deminutiva mají pak oproti deminutivům prvního stupně zesílený význam (*stůl - stolek - stoleček, dům - domek - domeček, les - lesík - lesíček*). Tyto zdobněliny se ovšem nedají tvořit od každého slova, například slova *ořech* a *sníh* tyto tvary nemají. Použití přípon **-eček** a **-íček** je v češtině podle Dokulila¹³ velice vyvážené. Variantami těchto sekundárních sufixů jsou přípony **-áček** (*synáček*) a **-ínek** (*tatínek*), ovšem slova, která s jejich pomocí vytvoříme, mají často velmi expresivní význam.

Jako další důležité přípony si uvedeme **-ánek** a **-ének** (*nosánek, lístének*), které se ovšem používají z již zmíněných sufixů nejméně, *představují jen 5,32% deminutiv 2. stupně*.¹⁴ Sufix **-ánek** najdeme nejčastěji ve slohových útvarech, ale pouze ojediněle.

Terciární sufixy se vyznačují ztrojením primárního sufixu, mezi nejdůležitější patří **-eneček, -áneček, -íneček**, jejich použití je ale velmi řídké.

---

¹³ Studie Dokulila pochází z roku 1967, výsledky tedy nemusí být aktuální. Dnes již najdeme studie nové, založené na Korpusu: https://is.muni.cz/th/67604/ff_m/DP_def1.pdf

¹⁴ Dokulil M., Daneš F., Kuchař J., Tvoření slov v češtině 2, Nakladatelství československé akademie věd, 1967, str. 500, viz. předchozí pozn.

3.1.1.2. Deminutivní sufixy ženského rodu

Tvoření deminutiv u ženského rodu je velice podobné tvorbě u rodu mužského, obdobou mužské přípony *-ek* je v tomto rodě sufix **-ka** (*stránka, knížka, rybka*), dochází zde opět k hláskové alternaci: *strana - stránka, ruka - ručka*. Tento sufix je při slovo tvorbě používán nejčastěji, méně často je pak využíván sufix **-ice**, který ovšem v dnešní době víceméně ztratil svůj deminutivní význam, například slovo *hlavice* již nechápeme jako malou hlavu.

Zdrobněliny druhého stupně se v ženském rodě tvoří nejčastěji pomocí přípon **-ečka** (*knížečka, chvílečka*) a **-ička** (*včelička, mistička*). V některých případech jsou tyto sufixy vzájemnými konkurenty, obě dodají slovu stejný význam a je tedy pouze na nás, jakou příponu zvolíme (*chvilíčka/chvílečka*), dominantní je zde ale sufix **-ička**. Najdeme mezi nimi i takové přípony, které se používají výhradně ve slohových útvarech a v hovorové řeči je zaslechneme málokdy (**-uška/-ouška** - *dceruška*). Nejméně využívaným sekundárním sufixem je **-unka** (*dcerunka*).

Některé zdrobněliny prvního stupně ztratily svou deminutivní vlastnost a nabyly zcela nového významu (*voda - vodka, hlava - hlávka*), zde je nutné pro zachování významu vytvořit deminutivum druhého stupně (*voda - vodička, hlava - hlavička*) a první stupeň tak vynechat. Narazíme i na slova, která druhý stupeň vůbec netvoří (*hvězda - hvězdička*).

Pro ženský rod jsou typická také deminutiva 3. stupně, které se vytvářejí ztrojením sufixu **-ka**. Nejčastějším sufixem této skupiny je **-čička** (*hůl - hůlka - hůlčička*). Dále zde najdeme sufixy **-čenka/činka** (*chvilčenka*), **-enečka/inečka** (*kosinečka*), **-ulenka/ulinka** (*mamulenka*), které jsou ovšem na okraji soustavy a používají se proto méně.

3.1.1.3. Deminutiva středního rodu

Nejpoužívanějším primárním sufixem je zde podle Dokulila¹⁵ sufix **-ko**. V substantivech s touto příponou dochází často k prodloužení středové samohlásky základového slova (*slovo - slůvko, lože - lůžko*) i k její alternaci (*znaménko, známíčko*). U substantiv, která se skloňují dle vzoru kuře, se zdrobněliny tvoří od kmene

---

¹⁵ Dokulil M., Daneš F., Kuchař J., Tvoření slov v češtině 2, Nakladatelství československé akademie věd, 1967, str. 520

rozšířeného o **-át-** (*děvčátko, kuřátko, selátko, prasátko*)¹⁶. Jsou to tedy slova, která končí buď **-ě/e**, jimiž jsou nejčastěji jména mláďat (*holoubě - holoubátko*), nebo na **-iště** (*jeviště - jevišťátko*). Jako další sufix 1. stupně si uvedeme **-ce** (*stádce*), který ovšem v dnešní době již moc neuslyšíme, řadíme ho spíše mezi archaismy.

Deminutiva 2. stupně se vytvářejí především pomocí přípon **-ečko, -ěčko, -ičko, -íčko**, často se tyto přípony alternují (*zrníčko, zrnéčko, zrnečko*), je tedy zcela na mluvčím, jakou příponu zvolí. Zdrobněliny druhého stupně jsou u neuter nejpoužívanější, u mnoha slov tedy nenajdeme celou gradační řadu, protože první stupeň často chybí (*pole - políčko, vejce - vajíčko*). Sufix **-átečko** je využíván pouze pro tvorbu 2. stupně od primárních deminutiv zakončených na **-átko** (*kuře - kuřátko - kuřátečko*).

	mužský rod	ženský rod	střední rod
primární sufixy	-ek, -ík, -ec	-ka, -ice	-ko, -átko, -ce
sekundární sufixy	-eček, -íček, -ánek, -ének, -ínek	-ečka, -ička, -inka, -unka, -uška, -ouška	-ečko, -ěčko, -ičko, -íčko, -inko, -énko..
terciální sufixy	-eneček, -áneček, -íneček..	-čička, čenka, -enečka, -ulenka..	-enečko, -ínečko, -íčečko..

3.1.2. Deminutivnost u jiných slovních druhů

Deminutiva lze tvořit jak od podstatných jmen, tak také od adjektiv, verb a adverbíí. Jako tomu bylo i u substantiv, i u ostatních slovních druhů dochází často s použitím deminutivního sufixu k citovému zabarvení základového slova či k vyjádření kvantitativního znaku.

¹⁶ David Milan, Tvoření slov v češtině, České Budějovice, 1999, str. 38

3.1.2.1. Deminutivnost u přídavných jmen

Adjektivní zdobněliny se podle Čermáka¹⁷ v českém jazyce nevyskytují tak hojně jako substantivní, ale použití je zde zcela stejné - mluvčí využívá této modifikace k zeslabení významu či k přidání citového zabarvení. Často se prostřednictvím těchto deminutiv vyjadřuje pozitivní vztah k určitému subjektu. U adjektiv se k základovému slovu připojuje takzvaný příponový formant, nejznámějšími jsou formanty **-ičký/oučký** (*staříčký, maličký, hezoučký*) a **-inký/ounký** (*malinký, kraťoučkový, čistoučkový*). U mnoha slov lze použít více přípon bez změny významu (*malinký/maličký/maloučkový*). Slovo odvozené se významově od základového slova téměř neliší, sufixace slouží jen k zjemnění významu či přidání expresivnosti.

Ne vždy je citové zabarvení pozitivní (*čistoučkový*), deminutivnosti lze využít i u výrazů s hanlivým významem (*hloupoučkový*).

U některých slov dochází ke zkrácení samohlásky základového slova (*krátký - kraťoučkový*) či k občasnému vypuštění souhlásky **-k** či **-n** (*drobný - droboučkový, krátký - kraťoučkový*). Koncová souhláska **d, t, n** se měkčí před všemi příponami, **r** jenom před **-ičký, inký**.¹⁸

Do této skupiny řadíme dále příponu **-avý**, která se používá pouze u barev a označuje světlejší či slabší barevný odstín (*bělavý, šedavý, modravý*).

3.1.2.2. Deminutivnost u sloves

Jak uvádí Čermák¹⁹, výskyt zdobnělých verb je v dnešní době velmi řídký, jejich počet je omezený a v současné češtině se jich vyskytuje poměrně málo. Tato slovesa se tvoří pomocí přípon **-ka** nebo **-inka-** a nejčastěji jsou používány v řeči s dětmi, kde mají pozitivní, mazlivý význam (*spinkat, capkat, papkat, hajinkat*). Citové zabarvení je zde tedy znatelné a deminutivum nese silně expresivní rys.

3.1.2.3. Deminutivnost u příslovcí

Ani u této skupiny se použití deminutivních sufixů neliší. Nejčastěji se zdobňující přípona připojuje k adverbiiám času, míry a způsobu. Mezi nejdůležitější sufixy patří **-ičko, -inko, -oučko, -ounko, -ince, -icky, -sky**. Počet těchto slov je

¹⁷ Čermák František, Morfematika a slovo tvoření češtiny, Filozofická univerzita Karlova, Praha, str. 104

¹⁸ Šmilauer Vladimír, Novočeské tvoření slov, Státní pedagog. nakladatelství Praha, str. 130

¹⁹ Čermák František, Morfematika a slovo tvoření češtiny, Filozofická univerzita Karlova, Praha, str. 122

v češtině neomezený. Podle Čermáka²⁰ tvoří každé adverbium obvykle maximálně dvě varianty deminutiva a to jak s *-č-* tak *-n-* typem sufixu (*maličko* i *malinko*, *pomaloučku* i *pomalounku*). Najdeme ale i příslovce, která tvoří tvar pouze jeden (*brzičko*).

3.2. Augmentativa

Augmentativa jsou pravý opak deminutiv, jde tedy o slova zveličelá, která často nesou hanlivý význam a označují předměty rozměrů větších než je základ. Augmentativní sufixy tedy také slouží k citovému zabarvení základového slova, ovšem s negativním významem a od deminutiv se podle Rusínové²¹ liší hlavně tím, že u augmentativ je citové zabarvení přítomné vždy, nelze tedy vytvořit zveličelé slovo bez zabarvení. U většiny slov je expresivní příznak důležitější než kvantitativní a ten tedy ustupuje do pozadí. Podmínkou pro vytvoření augmentativa je existence základového slova, které má neutrální význam. Jak uvádí Cvrček²², zveličování se neuplatňuje v takové míře jako zdrobňování, v českém jazyce se augmentativa vyskytují řidčeji a využívají se pouze příležitostně pro dosažení většího stylistického účinku.

Stejně jako u deminutiv se i u augmentativ setkáme s hláskovou alternací, ať jde o zkracování či prodloužení samohlásek. Výjimkou není ani palatalizace koncových hlásek, tyto jevy si ovšem vysvětlíme na příkladech uvedených dále.

3.2.1. Augmentativa u substantiv

Vzhledem k faktu, že augmentativ nalezneme o mnoho méně, než tomu bylo u diminutiv, nebudu popisovat jednotlivé rody zvlášť, ale uvedu je všechny v rámci této části. Převažují zde jednoznačně sufixy rodu mužského.

Část augmentativních sufixů nenesou primárně augmentativní význam, ale můžeme je využít především v jiných slovotvorných kategoriích a jejich použití v augmentativní sufixaci je pouze okrajově (*-ák*, *-an*, *-ec..*).

Nejčastěji se podle Dokulila²³ uplatňuje přípona *-ák*, má zároveň široké použití a přidává základovému slovu silně expresivní výraz, ve většině případů jde o pejorativní zabarvení (*Čechák*, *Rusák*, *židák*, *lumpák*). Augmentativnost tedy u této přípony najdeme jen zřídka, například u slova *zub* - *zubák*. Na uvedených případech si můžeme všimnout, že málokdy u tohoto sufixu dochází ke zkrácení či prodloužení samohlásek

---

²⁰ Čermák František, Morfematika a slovo tvorba češtiny, Filozofická univerzita Karlova, Praha, str. 180

²¹ Rusínová Zdeňka, Tvoření slov v současné češtině, Brno 1993, str. 8

²² Cvrček Václav a kolektiv autorů, Mluvnice současné češtiny, Praha 2015, s. 133

²³ Dokulil M., Daneš F., Kuchař J., Tvoření slov v češtině 2, Nakladatelství československé akademie věd, 1967, str. 532

základového slova, obvyklé je ale zkrácení modifikovaného substantiva (*profesor - profák, ředitel - ředák*) Často se slova modifikovaná pomocí tohoto augmentativního sufixu používají v hovorové řeči či u jmen cizího původu (*auták, děják, študák*) a sufix **-ák** slouží mluvčímu také k univerbizaci výrazů (*nákladní auto - nákladák, motorový vůz - motorák*).

Dalším důležitým sufixem je **-an**, který nese hlavně augmentativní rys a citové zabarvení většinou nevyjadřuje. Expresivnost najdeme jen u názvů zvířat (*pesan, pejsan*) a u vlastních jmen (*Pepan*). Jako příklady si můžeme uvést slova *nosan, copan, hřiban*.

Zajímavou příponou je **-ec**, kterou jsme si uváděli již u deminutiv. Původní význam byl totiž zdrobňující, v dnešní době ji ale můžeme najít i u augmentativ, i když pouze u několika málo slov, kde má tento sufix především expresivní výraz (*zubec, lebec*), augmentativnost nalezneme například u slova *dvorec*.

Ze sufixů, které nesou oba významy, tedy jak expresivní tak augmentativní, si uvedeme především **-isko a -iště**, kdy častěji narazíme na první zmíněný sufix, ovšem vzhledem k jejich podobnosti se u mnoha slov dají použít oba, bez toho aniž bychom narušili význam modifikovaného slova. Jak uvádí Dokulil²⁴, jejich primární funkce není augmentativní, neboť původně označovaly především místa, dnes se s nimi ale díky pronikání z různých nářečí, především moravských a slovenských, setkáváme i u slov zveličelých. Toto pronikání má za následek nejasnost při užívání těchto sufixů, jelikož na každém místě České republiky je chápeme jinak - na Moravě je podle Dokulila²⁵ znatelná augmentativnost těchto přípon, kdežto v Čechách na ně nahlížíme především jako na sufixy deminutivní. Při modifikaci je charakteristická změna rodu základového slova (*hoch - hošisko, baba - babisko*), kdy rod střední pojmenovává jak rod mužský, tak ženský. Přípona **-iště** nese častěji expresivní příznak (*klučiště, netvořiště*).

Dále si uvedeme početnou skupinu především expresivních sufixů, které se připojují k substantivům a najdeme je z velké části u mužského a ženského rodu. Náleží sem například sufixy **-as** (*lotras*), **-ous** (*dědous*), **-oš** (*chlapoš*), **-ouš** (*dědouš*), **-oun** (*dědoun*), **-our** (*kaňour*). Suffix **-our** slouží také k pejorativnímu zabarvení vlastních jmen ženských i mužských (*Vincour, Pepčour*). Z ženských přípon sem řadíme **-izna**, u které nalezneme výrazně hanlivý rys (*babizna*), v hovorové řeči mnohdy používaný

²⁴ Dokulil M., Daneš F., Kuchař J., Tvoření slov v češtině 2, Nakladatelství československé akademie věd, 1967, str. 533

²⁵ Dokulil M., Daneš F., Kuchař J., Tvoření slov v češtině 2, Nakladatelství československé akademie věd, 1967, str. 533-534

sufix *-ajzna*, který se hojně využívá pro vulgární zabarvení základu, v ojedinělých případech se mezi augmentativní sufixy řadí také *-ice*, kterou nalezneme hlavně u vlastních jmen (*Pepice, Zdenice*), kterým dodává pejorativní zabarvení. Přípona *-da* nese také pouze expresivní rys s hanlivým významem a připojuje se především k substantivům ženského rodu (*kočinda, slečinda*). Všechny tyto uvedené přípony se pojí se základovým slovem, které se v některých případech zkracuje (*fašista - fašoun, kamarád - kámoš, sestra - ségra*).

3.2.2. Augmentativní sufixy u jiných slovních druhů

Stejně jako v předešlých případech, i u jiných slovních druhů se augmentativa tvoří ze základového slova stejného rodu a toto slovo pouze modifikují, v případě slov zveličelých dochází k zesílení významu či označení vyšší intenzity. Většina publikací uvádí augmentativa především u substantiv, jiné deminutivní slovní druhy nalezneme jen zřídka. Slovesa většinou augmentativa netvoří, proto je zde uvádět nebudu.

Adjektivní augmentativa vyjadřují nejčastěji míru, označují vyšší stupeň původního významu a většinou jsou silně expresivní. Přídavná jména tvoří augmentativa pouze několika málo příponami, z nichž je podle Čermáka²⁶ nejznámější sufix *-ánský (dlouhánský)*, který lze rozšířit za vzniku variant této přípony: *-anánský, -atánský (dlouhatánský)*, jako další stupeň funguje sufix *-ananánský*. Méně používanou příponou je *-atý*, která vytváří slova jako *dlouhatý, drsnatý*. U většiny slov dochází k vypuštění koncové samohlásky (*hluboký - hlubokánský*).

U příslovcí se s mnoha sufixy nesetkáme, zmíníme si pouze příponu *-ky, (zpět - zpátky)*, která slouží pouze k formálnímu zesílení a významově základové slovo nemění. Dále do této skupiny řadíme také sufix *-ánský (velikánský)*, který lze zesílit vložением *-an-* a vytvořením tak přípony *-anánsky*, která je intenzivnější.

4. Použití apreciativních sufixů ve španělském jazyce (*sufijos apreciativos*)

Sufixace obecně patří ve španělském jazyce k nejpoužívanější formě derivace. Spočívá v připojení morfému ke kořenu slova a v dnešní době se často používá pro vytváření neologismů, které do jazyka pronikají především z důvodu technického pokroku. Díky sufixaci můžeme z jednoho základového slova vytvořit jakýkoliv slovní druh či změnit osobu. My se zde zaměříme na apreciativní sufixaci, přičemž se opíráme především o tyto publikace: *La formación de palabras en español* (Manuel A. Ezquerra),

²⁶ Čermák František, *Morfematika a slovtvorba češtiny*, Filozofická univerzita Karlova, Praha, str. 104

Nueva gramática de la lengua española (Real Academia española), Manual de morfología (Carmen Aguirre) a Morfología española (Jiří Černý).

Španělština, na rozdíl od češtiny, rozlišuje tři skupiny apreativních sufixů: deminutiva - *diminutivos*, augmentativa - *aumentativos* a slova pejorativní - *despectivos*, které se ale většinou řadí do skupiny augmentativ.

Stejně jako tomu bylo v jazyce českém, i ve španělštině se apreativní sufixy připojují k substantivům (*sustantivos*), adjektivům (*adjetivos*) a adverbium (*adverbios*), některé zdroje (Černý J., Morfología española) uvádí i existenci deminutivnosti u sloves (*verbos*), to je ovšem poměrně ojedinělé. Apreativní přípony nevytváří nové slovo, pouze modifikují význam slova základového, z toho důvodu je existence základového slova v základním tvaru podmínkou pro tvorbu augmentativ, deminutiv a pejorativ.

Tyto sufixy se tedy připojují k základu, ke každému kořenu lze připojit pouze jednu apreativní příponu. Často dochází ke ztrátě koncovky základového slova (*película - peliculón*). Nyní si popíšeme tuto sufixaci u jednotlivých slovních druhů.

4.1. Deminutiva (*diminutivos*)

Deminutivní sufixy (*sufijos diminutivos*) se ve španělštině používají pro vyjádření něčeho, co je menší než základ (*mesita - mesa pequeña*, tedy „malý stůl“). Ne vždy se ale využívají jen pro velikost, v mnoha případech jejich prostřednictvím mluvčí popisuje svůj subjektivní názor a deminutivní příponu použije v případě, že má k nějaké věci kladný či negativní vztah, výraz tedy nese určité citové zabarvení. Velkou roli hraje i kontext, intonace či prostředí, ve kterém se mluvčí nachází. Znatelné rozdíly najdeme podle Aguirrové²⁷ v použití ve Španělsku a v Latinské Americe, protože v každé zemi je dominantní jiný sufix a ten, co se nejčastěji používá v jedné zemi, se v té druhé nemusí používat vůbec. Obecně se podle Černého²⁸ deminutivní sufixy používají více v Latinské Americe, například v Mexiku se hojně vytváří i více stupňů deminutiv, stejně jako je tomu v češtině (*malý-malinký - malilinký / chico - chiquito - chiquitito*); tato deminutiva najdeme i ve Španělsku, ovšem ne v tak širokém použití. Vliv mělo i pronikání jazyků zemí, se kterými Španělsko sousedí (hlavně portugalština). Ve Španělsku se deminutiva využívají nejvíce v mluvě dospělými s dětmi, pokud spolu mluví pouze dospělí, je použití mnohonásobně menší.²⁹

²⁷ Aguirre, Carmen, Manual de Morfología, Madrid, Castalia, 2013, str. 283

²⁸ Černý, Jiří, Morfología Española, Olomouc 2008, str. 52

²⁹ Aguirre, Carmen, Manual de Morfología, Madrid, Castalia, 2013, str. 283

Počet deminutiv je neomezený, neboť se dají vytvořit téměř od každého slova, mluvíme tedy o neuzavřené skupině a z tohoto důvodu většinu z nich nelze najít ve slovníku.

Hojný je výskyt takzvaných lexikalizovaných deminutiv, kdy původně zdobnělé slovo ztratilo svůj deminutivní charakter a nyní se, na rozdíl od deminutiv, nachází ve slovníku jako samostatné slovo. Tato slova se vytvořila jako zdobněliny a byla tak i používána, ovšem postupem času se jejich význam formoval na základě nejčastějších použití, ale určitý vztah mezi těmito slovy stále přetrvává a to především co se týče velikosti. Jako příklad si můžeme uvést slova *pañuelo* („kapesník“) - od základového slova *pañó* („kus látky“), *hornillo* („vařič“) - od základového slova *horno* („pec“), *flequillo* („ofina“). Většinou vznikají nová slova z těchto deminutiv, která se formovala pomocí přípony **-illo/-illa**.

Pokud se ve slově, od kterého chceme utvořit deminutivum, nachází i jiný derivativní sufix, vždy stavíme zdobňující příponu nejdál od kořene, zaujímá tedy vždy poslední místo.

Obecně deminutiva kopírují rod a slovní druh, přejímají také číslo základového slova. Existují samozřejmě i výjimky, které si uvedeme na následujících stránkách.

Často jsou v deminutivní sufixaci využívány i infixy (morfém, která se vkládá do kořene slova), neboť jsou případy, kdy je nutné do modifikovaného slova vložit před zdobňující příponu i infix, nejčastěji je to z důvodu snadnějšího vyslovování (*cafe - cafe-c-ito*).

Obecná charakteristika deminutiv je tedy jasná, ovšem ve Španělsku je jejich definice velmi diskutovaná. Hlavní problém, který popisuje Aguirrová³⁰, je zařazení deminutiv, kdy se hlavní spory vedou o tom, zda jsou derivativní sufixy, které vedou k vytvoření deminutiv, opravdu sufixy či zda se v určitých případech nejedná spíše o infixy. Národním příkladem je sufix **-ito**, který se připojuje k základovému slovu po odtržení jeho koncovky (*zapato - zapat-ito*). U tohoto příkladu si můžeme všimnout, že na sufix **-ito** by mohlo být nahlíženo také jako na infix **-it-** (*zapato - zapat-it-o*), nedocházelo by tedy k odtržení koncovky, pouze k vsunutí infixu mezi koncovku a kořen slova.

---

³⁰ Aguirre, Carmen, *Manual de Morfología*, Madrid, Castalia, 2013, str. 283

4.1.1. Deminutiva u substantiv (sustantivos diminutivos)

Všichni námi konzultovaní autoři se shodují na tom, že deminutivní sufixy se mohou pojit se slovy zastupující věci, lidi či zvířata. Výjimku tvoří pouze některé abstraktní názvy popisující stav a vlastnosti, například *bondad* („laskavost“), *alegría* („radost“), *tristeza* („smutek“), od těchto slov deminutiva vytvořit nelze. Ne vždy mají tato deminutiva pozitivní význam, nalezneme zde i taková substantiva, která jsou hanlivá, většinou to bývají slova odvozená od vlastních jmen či od profesí (*abogadito* - „právníček“, *escritorcito* - „spisovatel“). Mnoho deminutiv přijímá hanlivý význam jen díky kontextu (*ancianito* - „stařeček“). V evropské španělštině se pro deminutiva s negativním významem nejvíce používá přípona **-illo**, méně **-ito**.

Substantiva jsou skupinou, která bývá modifikována nejčastěji a v níž najdeme nespočet deminutivních sufixů. Vzhledem k tomu, že pro změnu rodu stačí u sufixu zaměnit koncovku (**-o** za mužský rod, **-a** za ženský), nevypisují zde jednotlivé přípony dle rodů. Středním rodem španělský jazyk nedisponuje.

Španělská slova končící na **-o** jsou většinou mužského rodu, stejně tak slova zakončená samohláskou **-a** jsou většinou rodu ženského. Tak jako ve všech jazycích, i zde najdeme výjimky. Mezi slova končící na **-a**, která jsou i přesto rodu mužského patří *mapa* („mapa“), *atleta* („atlet“), *día* („den“). Do skupiny slov rodu ženského, která končí na **-o** řadíme například *mano* („ruka“), *foto* („fotka“), *moto* („motorka“)³¹. V těchto případech se při volbě vhodného deminutivního sufixu nerozhodujeme dle rodu substantiva, ale dle koncovky. Pokud tedy podstatné jméno končí na **-o**, vybereme vhodnou příponu končící na **-o** (*la moto* - *la motito*, *el mapa* - *el mapita*). Jedinou odlišnost tvoří substantivum *la mano*, která tvoří zdvojnásobení *la manita* a ne *la manito*. Ovšem není tomu tak všude, na některých místech v Latinské Americe lze slyšet *la manito*.

Deminutivní přípony se připojují k substantivu třemi různými způsoby. Prvním případem je připojení přímo na základové slovo (*árbol* - *arbolito* - „strom“ - „stromek“) bez jakýchkoliv změn. U některých slov může docházet k vypuštění koncovky a jejímu nahrazení sufixem (*casa-casita* - „dům“ - „domek“) a jak už bylo zmíněno, jsou i případy, ve kterých je nutné vložit mezi kořen základového slova a deminutivní sufix ještě infix, který se může objevit ve dvou formách: **-c-** (*pastor-c-ito* - „ovčáček“) a **-ec-** (*pec-ec-ito* - „rybička“). Tyto infixy nám většinou pomáhají správně definovat základ, který byl

---

³¹ Aguirre, Carmen, Manual de Morfología, Madrid, Castalia, 2013, str. 287

modifikován. Pro vysvětlení použiju slovo *saque*³² („výkop“), jehož deminutivum se tvoří pomocí infixu a sufixu - *saquecito*. Pokud bychom nepoužili infix *-c-*, výsledné deminutivum by znělo *squito*, potom ale nemůžeme rozlišit, zda bylo základové slovo *saque* či *saco* („pytel“). Ovšem ani v definici infixů se španělští lingvisté neshodnou (jak bylo vysvětleno výše), panují spory o tom, zda infixy *-ec-* a *-c-* jsou opravdu infixy či zda jsou součástí deminutivního sufixu, a tvoří tedy sufixy *-ecito*, *-ecita* a *-cito*, *-cita*, které jsou pouhou variantou sufixu *-ito/-ita*. Například Nueva gramática de la lengua española³³ nebo Černý³⁴ nahlíží na přípony *-ecito*, *-ecita* a další jako na varianty základních sufixů a ne jako na spojení sufixu a infixu.

Infixy se používají nejčastěji u jednoslabičných slov (*pez* - *pececito*, *flor* - *florecita*), dále u slov dvojslabičných, které obsahují dvojhlásku (*puerta* - *puert-ec-illa*, *piedra* - *piedr-ec-ita*) či končí na *-e* (*coche* - *coche-c-ito*). Stejně tak slova, která končí na *-n* nebo *-r* většinou obsahují infix (*melón* - *melon-c-ito*, *amor* - *amor-c-ito*). Dvojslabičná a víceslabičná deminutiva, která končí na jinou souhlásku či samohlásku obvykle infix neobsahují (*tomate* - *tomat-ito* - „rajče“, „rajčátko“; *papel* - *papel-ito* - „papír“, „papírek“; *escalera* - *escaler-ita* - „schody“, „schůdky“³⁵).

Slova zakončená na *-u*, *-d* a *-í* většinou deminutiva netvoří, patří mezi ně substantivum *tribu* („kmen“), *sociedad* („společnost“) či *alhelí* („fiala“), stejně tak jako zdvojnásobení většinou nenajdeme u slov končících na *-ó* a *-ú* (*rondó* - „rondo“, *menú* - „menu“) a u substantiv, která jsou zakončená *-d* (*sociedad* - „společnost“, *virtud* - „ctnost“). V několika málo případech je ale možné koncové *-d* nahradit příponou *-cito/a*: *verdad* - *verdacita* - „pravda“, „pravdička“, tato zdvojnásobení je ale podle Aguirrové³⁶ používána výhradně v Latinské Americe.

U slov končících na *-y* dochází k hláskové alternaci, kdy se *-y* mění na *-i* (*whisky* - *whiskito*).

V mnoha případech narazíme při modifikaci na hláskovou alternaci, ke které dochází z důvodu správné a snadné výslovnosti (*luz* - *lucecita* - „světlo“, „světýlko“, *pez* - *pececito* - „ryba“, „rybička“).

---

³² Lazaro Mora, Fernando, Morfología de los sufijos diminutivos -ito/a, -ico/a, -illo/a, Universidad Complutense, Madrid, str. 122

³³ RAE, Nueva gramática de la lengua española, Morfología y sintaxis, 2009, str. 638

³⁴ Černý, Jiří Morfología española, Olomouc 2008, str. 50

³⁵ Aguirre, Carmen, Manual de Morfología, Madrid, Castalia, 2013, str. 286

³⁶ Aguirre, Carmen, Manual de Morfología, Madrid, Castalia, 2013, str. 286

Ve španělském jazyce lze tvořit deminutiva prvního, druhého či třetího stupně. Druhý a třetí stupeň se tvoří prostřednictvím zdvojení či ztrojení primárního sufixu (*ito - itito*).

Mezi nepoužívanější sufixy se ve španělštině řadí přípona *-ito/ita* (*casita* - „domeček“, *pajarito* - „ptáček“, *palomita* - „míček“). Jak vidíme na uvedených příkladech, koncovka přípony je shodná s koncovkou původního slova, přejímá tedy jeho rod i číslo. Často se při modifikaci pomocí této přípony zapojují i infixy (*plan-ec-ito* - „plánek“, *voz-ec-ita* - „hlásek“). Tento sufix má mnoho variant: *-cito/a* - *amorcito* - doslova „lásečka“, *-ecito/a* - *florequita* - „kyticíčka“, *-cecito/a* - *piececito* - „nožička“). Jak už jsem zmínila na předchozí stránce, někteří lingvisté tyto varianty berou jako infix spojený se sufixem *-ito*. Sufix *-cito* najdeme nejčastěji u víceslabičných slov zakončených na *-n* (*examencito* - „testík“), výjimku najdeme u slov *jardin* (*jardinito* i *jardincito* - „zahradka“), *calcetín* (*calcetinito* - „ponožka“) či *refrán* (*refranito* - „přísluví“).

Zajímavá je u této přípony také změna počtu slabik u původně dvojslabičných slov, která se řídí dle koncové hlásky. Pokud dvojslabičné slovo končí na souhlásku, po modifikaci bude mít vždy čtyři slabiky (*reloj* - *relojito* - „hodiny“, „hodinky“; *ciprés* - *cipresito* - „cypřiš“, „cypřišek“), zatímco dvojslabičná slova zakončená samohláskou budou mít po modifikaci slabiky pouze tři (*ojo* - *ojito* - „oko“, „očičko“; *beso* - *besito* - „pusa“, „pusinka“, *padre* - *padrito* - „táta“, „tatínek“).

Dokonce i ve španělštině lze najít deminutiva, u nichž došlo k palatalizaci souhlásky (tedy k jejímu změkčení), jako je tomu kupříkladu u jména *Antonio* - *Toñito*.

Jako další, často používaný sufix si uvedeme *-illo/-illa*. Jak už bylo řečeno, tato přípona se využívá při tvorbě nových slov i navzdory tomu, že nepoužívanějším sufixem je *-ito/ita*. Stejně tak jako předchozí sufix, i tento má své varianty: *-cillo/a* - *jardincillo* - „zahrádka“; *-ecillo/a* - *manecilla* - „ručička u hodin“. Dříve se tato přípona používala nejvíce, v dnešní době ji podle Aguirrové³⁷ lze často zaslechnout například v Andaluzii.

Sufix *-uelo/a* se používá zřídka a často tvořil dnes již zlexikalizovaná deminutiva (*pañuelo* - „kapesník“, *lentejuela* - „flitr“).

Nyní zde nabídnou pouze výčet dalších možných sufixů, jejich použití je totiž úplně stejné jako u těch předchozích. Mezi nejznámější patří: *-ico/ica*, který se dříve

---

³⁷ Aguirre, Carmen, Manual de Morfología, Madrid, Castalia, 2013, str. 281

používal hojně, dnes se ovšem jeho deminutiva tolik nevyskytují, a jeho varianty - *cico/cica* (*resplandorcico*) a *-ecico/a* (*huevecico* - „vajíčko“); *-et/ete* (*amiguete* - „kamarádíček“); který je používán více ve Španělsku než v Latinské Americe; *-ín* (*sillín* - „sedlo na kole“); *-ino/a* (*corcino* - „srneček“)³⁸. Dále najdeme i jeho další stupně, například sufix *-ítico/ítica* (*pueblítico* - „vesnička“).

4.1.2. Deminutiva u ostatních slovních druhů

Kromě substantiv lze deminutiva ve španělském jazyce tvořit ještě od adjektiv, adverbii a velmi zřídka i od sloves či od číslovek. Princip je přitom stejný - k základovému slovu se připojí deminutivní sufix za účelem zdrobnění slova, většinou z důvodu zvýšení expresivnosti výrazu či vyjádření menší míry než je základ. Zdrobňování se používá nejčastěji u substantiv, u ostatních slovních druhů nenajdeme zdaleka takové množství přípon a frekvence použití je poměrně malá. Zajímavostí je tvorba deminutiv od číslovek, kterou v češtině nenajdeme.

Adjektiva jsou slova schopná tvořit deminutiva (*adjetivos diminutivos*), u nichž má deminutivní sufix intenzifikační význam. Často bychom ji mohli nahradit slovy „zcela“ či „úplně“. Nejvíce se používá přípona *-ito/ita* a její varianty, které se připojí ke kořenu (*limpito* - „čist'ouňký“, *suavecito* - „jemňoučký“). Jak vidíme na příkladech, i u adjektiv může docházet ke ztrátě koncovky. V určitých případech narazíme i na hláskovou alternaci (*flaco* - *flaquito*), kdy se *c* mění na *-qu-*, a to z důvodu zachování správné výslovnosti. V této skupině nalezneme také slova, která zdrobněliny netvoří, těmi jsou nejčastěji takzvaná adjektiva přináležitosti (*adjetivos de relación*), která označují vztah k substantivu (*cultural* - „kulturní“, *vascular* - „cévní“). Lze zaslechnout i použití sufixu *-ete* (*guapete* - „krásňoučký“), není to však tak časté. Jak uvádí Aguirrová³⁹, častým jevem u deminutivních adjektiv je použití infixu *-c-*: *dulce-c-ito* („slad'oučký“), *grande-c-ito* („velikánský“).

Jak jsem zmínila výše, španělský jazyk, na rozdíl od českého, disponuje také číslovkovými deminutivy - lze tedy vytvořit zdrobněliny i od číslovek. Platí to ale pouze v případě některých řadových číslovek (*numerales ordinales*) - *primera* - *primerita* („první“), *último* - *ultimito* („poslední“) atd. a také v případě číslovek neurčitých (*indefinidos*) jako *todo* - *todito* („všechno“), *poco* - *poquito* („málo“), *mucho*

³⁸Černý, Jiří, *Morfología Española*, Olomouc 2008, str. 50

³⁹Aguirre, Carmen, *Manual de morfología*, Madrid, Castalia, 2013, str. 286

- *muchito* („hodně“). České překlady deminutiv neuvádím záměrně, neboť je vytvořit nelze. Tyto zdobněliny ovšem podle Černého⁴⁰ uslyšíme výhradně v Latinské Americe.

Ve skupině adverbii je nejtýpější příponou opět **-ito/ita** a jeho varianty. Tyto zdobněliny jsou používanější v Latinské Americe a některá deminutiva uslyšíme opravdu jen tam (*detrás - detrasito*). Narazíme i na zdobněliny, které nemají za úkol takzvaně zmenšit míru základu či velikost, ale některé výrazy se používají jen pro zjemnění, nejčastěji pokud mluvčí hovoří k dětem (*despacito* - „pomaloučku“, *fuertecito* - „silňoučce“).

U sloves nenalezneme mnoho sufixů ani případů, kdy dochází k modifikaci, ale některé přece. Opět je nejpoužívanější příponou **-ito/ita**, která se připojuje za participia, ale i gerundia (*sentadito, callandito*). V následující tabulce vidíme přehled jednotlivých přípon, které jsou rozděleny dle rodů a stupně sufixu.

	Nejpoužívanější české deminutivní sufixy	Nejpoužívanější španělské deminutivní sufixy
Substantiva mužského rodu	-ek, -ík, -eček, -íček	-ito, -illo, -ico, -et
Substantiva ženského rodu	-ka, -ička, -ečka, -čička	-ita, -illa, -ica
Číslovky	-	-ito/ita
Adjektiva	-ičký/oučký, -inký/ounký	-ito/ita, -ete
Verba	-ka, -inka-	-ito/ita
Adverbia	-ičko/oučko, -inko/ičko	-ito/ita

4.2. Augmentativa a pejorativní sufixy

Augmentativní přípony se ve španělském jazyce používají stejným způsobem jako v jazyce českém a to pro vyjádření větší míry než je základ. Do skupiny augmentativ řadíme ve španělštině také pejorativa, která nesou vždy hanlivý význam.

Nejčastěji zaslechneme substantiva s příponou **-ón/ona**, prostřednictvím které můžeme vyjádřit jak slova s hanlivým významem, tak i s neutrálním či pozitivním zabarvením. Často se tento sufix používá pro označení částí těla (*nariz-ón, cabez-ón*)

⁴⁰Černý, Jiří, Morfología Española, Olomouc 2008, str. 52

nebo osob, které mají určitou část těla výraznější (*pechug-ona, barrig-ona*). Význam je závislý na kontextu, nejčastěji má ale mírně negativní zabarvení. Tato augmentativa slouží také k označení osoby dle jejího věku (*cuarent-ón, sesent-ón*). U těchto modifikací často dochází ke ztrátě koncovky a jejímu nahrazení sufixem (*tripa - tripón*). Adjektiva s touto příponou zaslechneme podle RAE⁴¹ více v latinskoamerických zemích, ale používají se i v Evropě. Mohou nabývat jak negativního, tak pozitivního významu (*coquetón, buetón*), pokud se jejich prostřednictvím vyjadřuje vlastnost osoby, používají se spíše v rodinném prostředí pro lehkou, ale dobře myšlenou kritiku či ironii. Mezi slova zveličelá zpravidla neřadíme podstatná jména odvozená ze sloves, která označují osoby a jsou zakončena touto příponou (*dormilón, saltón*) a dále substantiva zastupující pohyb (*empujón, bajón*).

Dalším častým sufixem je **-azo/aza**, který může předchodí příponu obvykle alternovat, ale není tomu tak vždy (*buenote/buenazo*). Najdeme i případy, ve kterých lze použít oba sufixy, význam slova se tím ale změní. Tuto příponu nalezneme hlavně u substantiv, odvozená adjektiva (*buenazo*) se v textu používají jako substantiva (*un buenazo*), při modifikaci tedy dochází ke změně slovního druhu. Často narazíme také na slova, která při modifikaci změni rod (*la multa - el multazo*)⁴². Substantiva s touto příponou, která vyjadřují zvuk nebo pohyb se většinou do skupiny augmentativ neřadí i přesto, že vyjadřují větší rozměr (*flechazo, hachazo*). Samozřejmě ale záleží na kontextu, neboť substantivum *cañonazo* lze přeložit jako „velký kaňon“ a význam je tedy augmentativní, druhým možným překladem je „výstřel z kaňonu“, kde augmentativní význam nenalezneme.

Mezi další augmentativní sufixy řadíme také příponu **-ote/ota**, která se používá jak v modifikaci substantiv, tak i u adjektiv. V mnoha případech se pojí se jmény zastupujícími osobu (*amigote, angelote*, z adjektiv *feote* či *grandota*), ale v Latinské Americe ji často můžeme zaslechnout ve spojení s podstatnými jmény, která označují věci (*arbolote, bananote, puertota*). Tato přípona se využívá i při modifikaci sloves, u kterých se vkládá mezi kořen a koncovku slovesa v infinitivu (*bailar - bailotear* - „poskakovat“, *parlar - parlotear* - „žvanit“). Její varianty **-zote/zota** uslyšíme nejčastěji v Mexiku a Centrální Americe (*camionzote* - „velký kamión“, *limonzote* - „velký citron“).

---

⁴¹RAE, Nueva gramática de la lengua española, Morfología y sintaxis, 2009, str. 658

⁴²RAE, Nueva gramática de la lengua española, Morfología y sintaxis, 2009, str. 659

Většina lingvistů zařazuje mezi pejorativní sufixy také **-udo/uda**, díky kterému lze tvořit adjektiva jako *barbudo* („vousatý“ - „vousáč“), *peludo* („chlupatý“ - „chlupáč“), v latinskoamerických zemích lze zaslechnout také *narizudo* („nosatý“ - „nosáč“), na příkladech si můžeme povšimnout faktu, že do češtiny by se tato pejorativa dala přeložit spíše substantivem než adjektivem.

Sufix **-ucho/ucha** se mnohdy vyskytuje u lexikalizovaných deminutiv, tedy u takových, která ztratila svůj deminutivní význam (*serrucho*, *aguilucho*) a hojně vytváří pejorativní adjektiva, která vyjadřují negativní vlastnosti osob nebo věcí (*debilucho*, *malucho*, *delicaducho*). Je možné ho připojit i k substantivům (*papelucho*, *teatrucho*, *medicucho*).

Přípon, které mají pouze hanlivý význam, najdeme ve španělštině více než těch, která mají význam augmentativní. Řadíme mezi ně kupříkladu sufixy **-aco** (*libraco*), **-acho** (*vulgacho*), **-ajo** (*espantajo*), **-ardo** (*bastardo*), **-arro** (*cacharro*), **-uza** (*gentuza*) a mnoho dalších, jejich celý výčet by byl ovšem vyčerpávající.

2. Praktická část

Pro praktickou část mé bakalářské práce jsem zvolila práci s Českým národním Korpusem, konkrétně s paralelním korpusem Intercorp, ve kterém jsem vyhledala často používaná španělská deminutiva a augmentativa a následně jsem porovnávala různé české překlady, které mi korpus nabídl. Pro svou práci využívám pouze španělská díla, tedy taková, jejichž originálním jazykem je právě španělština. U každého vybraného slova uvádím různé strategie jeho překladu, nejčastější překlady a frekvenci jejich použití.

Mým záměrem je poukázat na fakt, že každý překladatel se při překládání řídí především svým vnitřním pocitem, a tudíž je možné jedno španělské slovo přeložit různými způsoby a ne vždy překlad přesně odpovídá výchozímu jazyku. Zároveň český jazyk nabízí širokou škálu možných přípon a je tedy pouze na překladateli, jakou zvolí. Velký vliv má na překlad také kontext, ve kterém je dané slovo použité. Ne vždy totiž původní význam slova odpovídá jeho použití, často se setkáváme s významem přeneseným či s idiomy, které doslova přeložit nelze.

Je ovšem nutné mít na paměti, že Korpus má omezený repertoár, který se stále rozšiřuje. Nalezneme v něm primárně knihy, tudíž z frekvence použití v Korpusu nelze vyvodit, jaké je skutečné využití určitého výrazu v jazyce.

1. Deminutiva

1. Casita

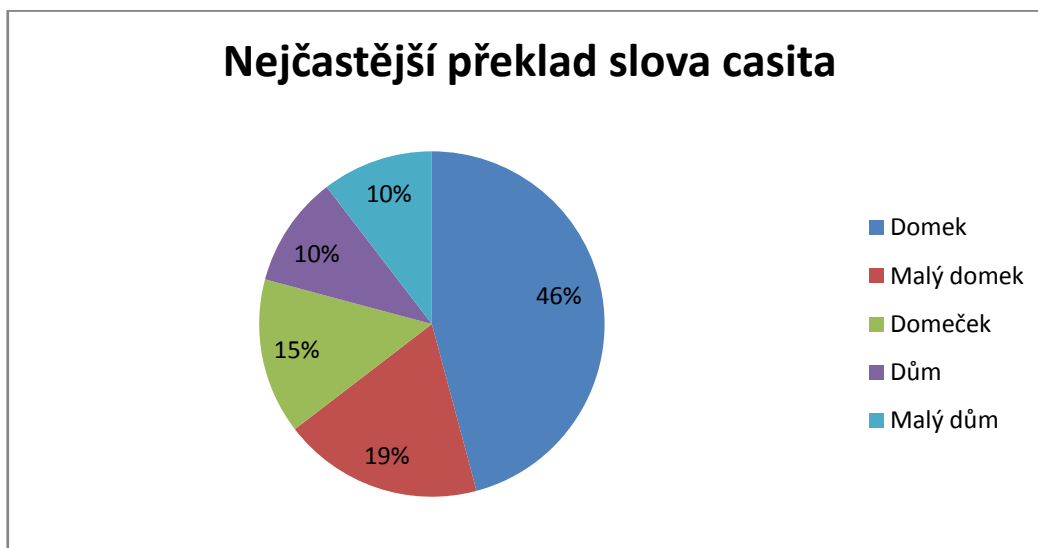
Jako první jsem zvolila slovo *casita*, jehož primární deminutivní přípona **-ita** je ve Španělsku používána nejčastěji. Při modifikaci zde dochází k odtržení koncovky a připojení sufixu ke kořenu slova. V českém jazyce by doslovný překlad tohoto deminutiva mohl znít *domek*, jednalo by se tedy o deminutivum prvního stupně, které se tvoří za použití primárního sufixu **-ek**. Jak uvidíme dále, ne vždy se ale toto slovo překládá tímto způsobem.

Korpus našel ve své databázi celkem 203 výskytů tohoto slova, ze kterých jsem si zvolila 50 vzorků. Nejčastějším překladem bylo slovo *domek* (celkem 22 případů), kde překladatelé zcela zachovali stupeň modifikace a význam slova. V 7 případech překladatelé slovo ještě více zdrobnilo a vytvořili deminutivum druhého stupně *domeček* za pomoci sekundárního sufixu **-ček**. Dalším častým překladem (5 případů) bylo slovo *dům*, ve kterém deminutivní rys nenalezneme, překladatelé necítili potřebu zdrobňelínu zachovat, pro kontext tedy nebyla důležitá. Ve dvou případech se vyskytl i překlad *chalupa*, kde opět zdrobňující rys chybí a dokonce i význam byl mírně pozměněn.

Najdeme i takové překlady, u kterých nebyl zachován deminutivní rys, ale byl nahrazen adjektivem a základové slovo zůstalo bez modifikace (*malý dům* - 5 případů). Velice častou kombinací bylo adjektivum a deminutivní substantivum, kupříkladu *malý domek* (9 případů), kde překladatelé pravděpodobně chtěli deminutivum prostřednictvím přídavného jména zesílit. Více znatelné je to ve spojení *maličký domek* či *malý domeček*, kde je zdobnost slova velice silná.

U slovních spojení nedochází k doslovnému překladu, ale nahrazují se takovým spojením, které je používané v cílovém jazyce, jako je tomu například u spojení *casita para pájaros*, které překladatel nahradil výrazem *ptačí budka*.

V grafu nalezneme nejčastější překlady slova *casita* dle frekvence jejich použití.

Graf 1 - Casita

2. Arbolito

Druhým substantivem, na jehož překlady jsem se zaměřila, je *arbolito*. Opět jde o podstatné jméno tvořené za pomoci sufixu **-ito**, v tomto případě se ovšem základové slovo nemění, nedochází ani k odtržení koncovky, přípona se pouze připojí na kořen bez změn. Doslovným překladem by v češtině bylo nejspíše slovo *stromek*, tedy deminutivum prvního stupně tvořené za pomoci primárního sufixu **-ek**.

Korpus našel pouze 10 výskytů tohoto slova, není tedy používáno s takovou frekvencí jako předchozí substantivum. Ve 4 případech byl použit překlad *stromeček*, kdy tedy nebyl zachován stupeň deminutivnosti, ale slovo bylo přeloženo jako deminutivum druhého stupně za pomoci sekundárního sufixu **-eček**, který slouží k ještě většímu zesílení významu. Jako další varianta překladu bylo nalezeno podstatné jméno *stromek*, u kterého v korpusu existují 3 výskyty. V tomto případě byl zcela zachován stupeň deminutivnosti i vhodný sufix. Najdeme zde i překlad *malý stromek*, kdy bylo pro zvýšení deminutivnosti přidáno i adjektivum. Zvláštním příkladem překladu je věta *Un arbolito gris sube hacia el cielo brillante.*⁴³, která byla přeložena jako *K zářivé obloze stoupá šedivý sloupek kouře.*, zde tedy původní slovo *arbolito* zcela ztratilo svůj původní význam.

Graf 2 - arbolito

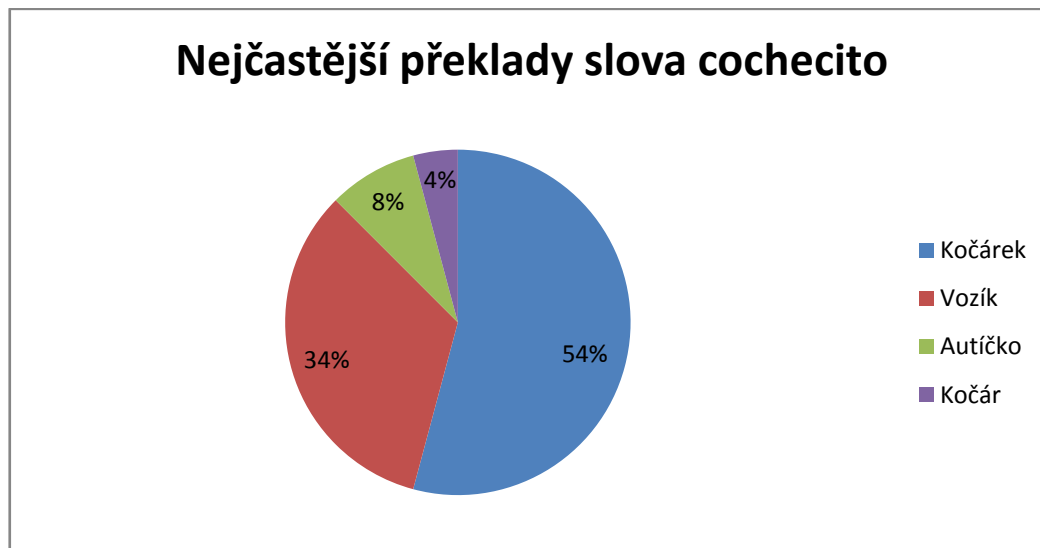
⁴³Vargas Llosa, M. – Medek, M.: Korpus InterCorp – čeština, španělština, verze 9 z 9. 9. 2016. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2016. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>, 24. 11. 2016

3. Cohecito

Deminutivum *cohecito* je tvořené pomocí substantiva *coche*, infixu **-c-** a přípony **-ito**. V češtině první stupeň deminutiva od slova *auto* chybí, je tedy nutné vytvořit deminutivum druhého stupně za pomoci sekundárního sufixu **-íčko** - *autíčko*. Substantivum *coche* lze přeložit také jako *kočár* a za pomoci primárního sufixu vytvořit slovo *cohecito* - *kočárek*.

V korpusu bylo nalezeno 25 výskytů, z nichž nejčastější byl překlad pomocí slova *kočárek* (celkem 13 výskytů), kdy bylo zachováno jak deminutivum, tak i jeho stupeň za pomoci primárního sufixu **-ek**. Dalším častým překladem byl *vozík*, kde je základovým slovem podstatné jméno *vůz*, ke kterému byla připojena primární přípona **-ík**, přičemž došlo k hláskové alternaci a zkrácení středové souhlásky základového slova. Deminutivnost je zde ovšem zachována a stupeň sufixu také. Jedním z ostatních překladů je slovo *autíčko*, které se v korpusu objevilo dvakrát. Pouze jednou se vyskytlo slovo *kočár*, kterému zdobňující rys zcela chybí.

Na překlady *kočárek* a *vozík* nahlížím spíše jako na lexikalizovaná deminutiva, substantivum *cohecito* bylo tedy ve významu *malé auto* přeloženo pouze několika málo případech.

Graf 3 - cohecito

4. Mesita

Další z příkladů deminutiv, která jsou odvozena ze substantiv za pomoci sufixu *-ita* je podstatné jméno *mesita*, při jehož modifikaci došlo k odtržení koncovky. Českému překladu by odpovídalo slovo *stolek*, tedy deminutivum prvního stupně vytvořené za pomoci primárního sufixu.

Celkem je v Korpusu 206 výskytů tohoto slova, já jsem z tohoto počtu vybrala vzorek čítající celkem 30 případů. Z těchto 30 byla polovina, tedy 15 případů, tvořena překladem *stolek*, byl tedy zachován stupeň deminutivnosti i odpovídající deminutivní přípona. V 7 případech překladatelé zdobili toto slovo ještě více a přeložili ho jako *stoleček* za pomoci sekundární přípony *-eček*. Ve dvou případech překladatelé cítili potřebu význam slova pomocí adjektiva zmírnit a vytvořili spojení *malý stolek*. Ve 4 případech k modifikaci základového slova nedošlo a překladatelé ho ponechali v původním stavu - *stůl*.

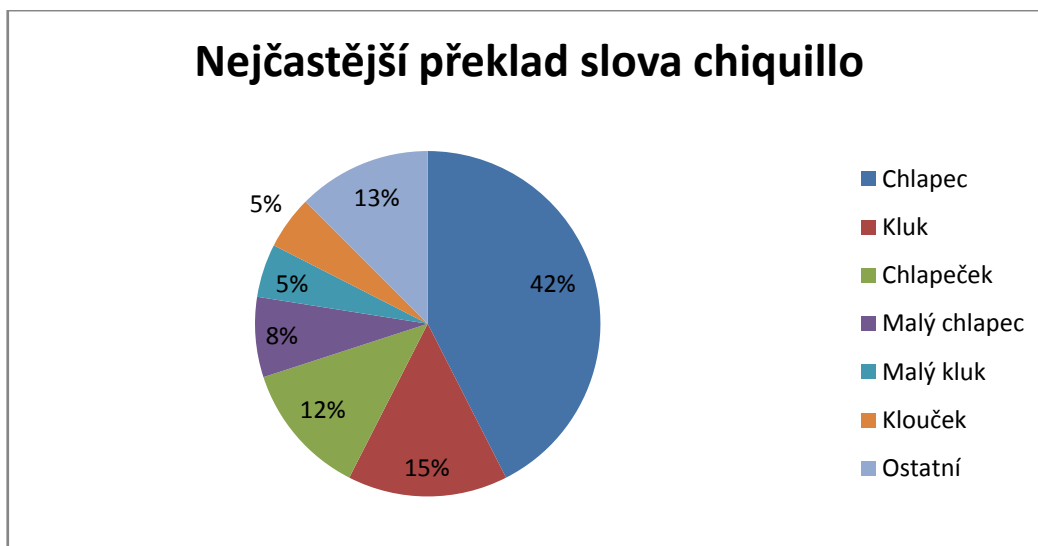

Graf 4 - mesita

5. Chiquillo

Primární deminutivum *chiquillo* je modifikací základového slova *chico* prostřednictvím primárního sufixu *-illo*. Ve španělském jazyce ho lze použít jako substantivum a v některých případech také jako adjektivum, to ale velice zřídka a v korpusu ho nenajdeme.

Co se týče podstatných jmen, jeho překlady se velice různí. V češtině tomuto slovu odpovídá sufixem i stupněm zdobnělina *chlapec*, ta se ovšem lexikalizovala a zdobňující rys u ní tolik necítíme, proto by druhou možností bylo substantivum *chlapeček*, které tvoříme použitím sekundární přípony *-eček*, u kterého je již deminutivní rys zjevný. V korpusu jsem našla 107 výskytů, z toho jsem vybrala 40 příkladů. Nejčastějším překladem bylo *chlapec* a to celkem v 17 případech. Byl zde tedy zachován stupeň deminutivnosti i odpovídající přípona, ovšem deminutivnost je zde zachována jen formálně, ve smyslu morfologického postupu *chlap - chlapec*, neboť jak jsem uvedla výše, zdobnělina *chlapec* je v češtině lexikalizovaná. Ve 3 případech bylo k tomuto deminutivu připojeno ještě adjektivum *malý*, deminutivní rys se tím tedy ještě prohloubil. V šesti případech bylo zvoleno slovo *kluk*, které není deminutivem, ale jelikož substantivum *chiquillo* má za úkol vyjádřit menší rozměr, hodí se sem i toto podstatné jméno, ač je nezdobnělé. Ve dvou případech bylo k tomuto podstatnému jménu přidáno i adjektivum, které zastoupilo deminutivní sufix a vytvořilo slovní spojení *malý kluk* a v dalších dvou případech byla nalezena zdobnělina slova *kluk* na *klouček*, ve které je deminutivní rys z těchto tří příkladů nejvýraznější. U pěti překladatelů byl nalezen překlad pomocí slova *chlapeček*. Dále se vyskytuje překlad *hošík*, tedy deminutivum prvního stupně od substantiva *hoch* vytvořené díky primárnímu sufixu *-ík*. Mezi zajímavé překlady, které sice nenesou deminutivní rys, ale význam je jasný, patří *neopeřenec*, *budulínek*, *mimino* či *holobrádek*. V jednom případě nahradil překladatel toto deminutivum větou *Teče ti mlíko po bradě*, ze kterého zcela jasně cítíme překladatelův záměr o popis malého kluka, chlapečka. Na všech překladech bylo tedy znatelné, že překladatelé vycítili potřebu zachovat modifikaci i v cílovém jazyce či deminutivum *chiquillo* nahradit slovem, které by vyjadřovalo totéž.

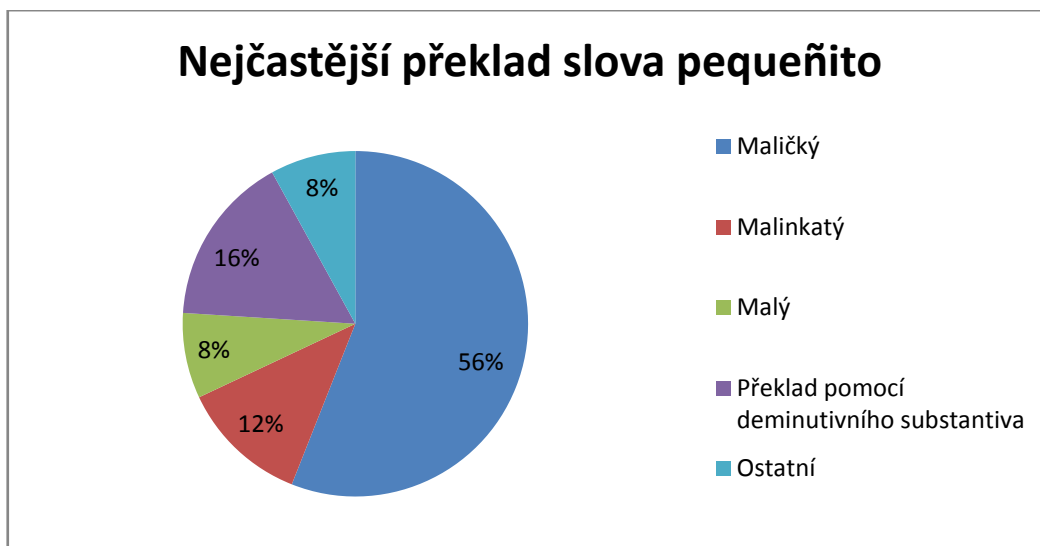

Graf 5 - *chiquillo*

6. *Pequeñito*

Tato zdobnělina byla vytvořena modifikací základového slova *pequeño* a připojením formantu *-ito* ke kořenu slova, při kterém došlo k odtržení koncovky. V českém jazyce překladu tohoto adjektiva odpovídá slovo *maličký*, *malinký*.

V mém vzorku příkladů, který jsem zvolila, je celkem 25 překladů, z nich byl nejčastěji použit překlad *maličký* (14 případů), z větší části tedy autoři zcela zachovali původní význam. Ve třech případech byl nalezen překlad *malinkatý*. Objevily se i překlady, které zdobněle nebyly - *scvrklý*, *malý*. Častým jevem byly případy, kdy překladatelé nepřeložili adjektivum adjektivem, ale místo přídavného jména použili substantivum zdobněle či vyjadřující podobnou vlastnost: *mrňous*, *mužík*, *tintítko*. Zajímavé jsou případy, ve kterých bylo ve výchozím jazyce substantivum s adjektivem, například *hombre pequeñito*, ale do češtiny to překladatel přeložil pouze pomocí deminutivního substantiva - *človíček*. Tato strategie se v korpusu vyskytla několikrát, dalšími příklady je *pequeñito reloj* („hodinky“) či *mico pequeñito* („opička“).

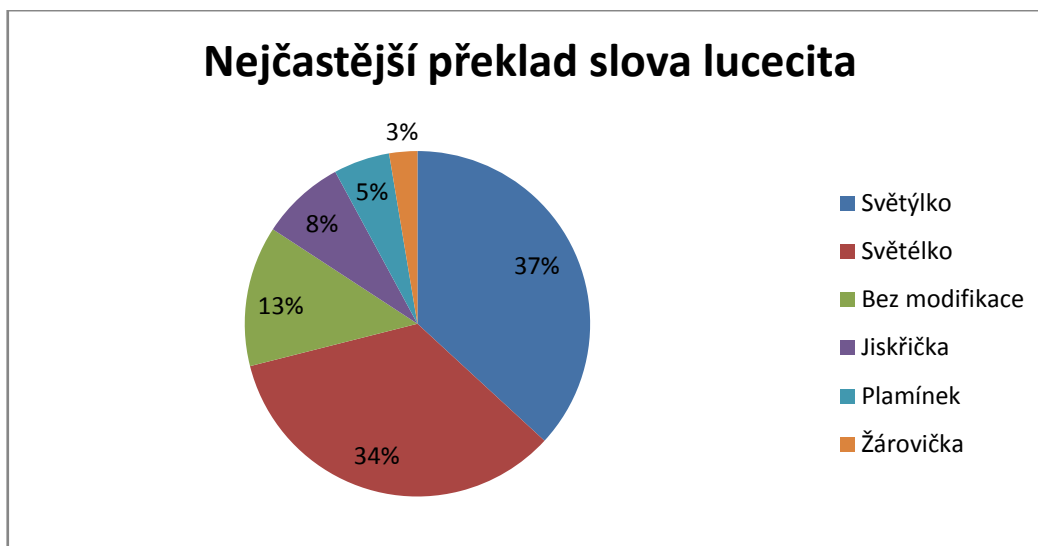
Graf 6 - *pequeñito*

7. *Lucecita*

Podstatné jméno *lucecita* by se do češtiny nejpravděpodobněji přeložilo jako *světélko* či *světýlko*, tedy deminutivní substantivum druhého stupně za použití sekundárního sufíxu. Ve španělštině dochází při modifikaci tohoto slova k hláskové alternaci, kdy se *-z-* mění na *-c-* (*luz - lucecita*).

V Korpusu jsem našla pouze 38 výskytů, toto slovo tedy nepatří mezi ty více používané. V překladech si konkurují substantiva s příponami *-ýlko* a *-élko*, kdy *světýlko* bylo použito 14x a *světélko* 13x, poměr je tedy téměř 1:1. *Světélko* bylo využito spíše ve spisovném jazyce, *světýlko* působí více nespisovně. Ve třech případech ponechali překladatelé slovo zcela bez modifikace a použili překlad *světlo*, jednou ho nahradili slovem *baterka*. Dalším z častých překladů byla *jiskřička*, kde překladatelé opět ponechali deminutivní rys a modifikovali substantivum *jiskra* za použití klasické přípony *-ička*. Tento překlad se vyskytl hned třikrát. Dvakrát se objevil překlad *plamínek*, kde je zdrobňující rys také zjevný díky deminutivní příponě *-ínek*. Překlady *jiskřička* a *plamínek* byly použity pouze v případě, že autor popisoval světýlko v očích. I u překladu *žárovička*, který se vyskytl pouze jednou, dbal překladatel na ponechání deminutivního významu a zdrobnil podstatné jméno *žárovka* sekundárním sufíxem *-ička*.

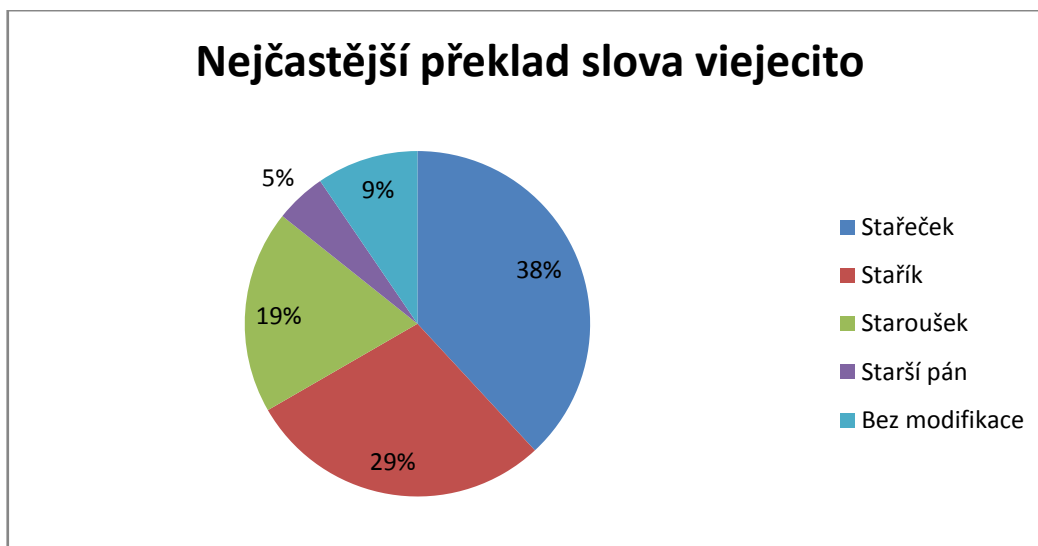

Graf 7 - *lucécita*

8. *Viejecito*

Výraz *viejecito* se ve španělském jazyce používá dvěma způsoby, buď jako substantivum nebo jako adjektivum. V překladu tedy znamená *stařík*, kdy modifikací podstatného jména stařec za použití primární přípony *--ík* vytvoříme deminutivum prvního stupně. Pokud bychom ho překládali jako přídavné jméno, v češtině by mu odpovídal překlad *staříčkový*, kdy při modifikaci dochází k hláskové alternaci (-r- se mění na -ř-) a k základovému slovu *starý* se připojuje sufix *-ičký*.

Korpus našel 24 výskytů tohoto slova, z tohoto počtu tvoří 21 výskytů podstatná jména, je tedy zcela jasné, že *viejecito* zde bylo použito více jako podstatné jméno než jako adjektivum. Pouze v šesti případech překladatelé ponechali stupeň deminutivnosti přesně tak jak tomu bylo ve výchozím jazyce a použili překlad *stařík*. Nejčastěji byl nalezen překlad *stařeček*, který se vyskytoval v osmi případech. Překladatelé zde tedy deminutivní rys posílili a použili sufix druhého stupně, oproti původnímu slovu *viejecito*, kde je použit sufix stupně prvního. 4x byl nalezen překlad *staroušek*, který je významově prakticky shodný s předchozím překladem, pouze byla použita jiná sekundární přípona. Pouze jednou byl výraz *un viejecito* (tedy podstatné jméno) přeložené pomocí adjektiva a to za vzniku spojení *starší pán*, kdy substantivum není zdobné a deminutivní rys zcela převzalo adjektivum. Co se týče adjektiv, ve dvou případech bylo přídavné jméno ponecháno bez modifikace a překlad zněl *starý*, deminutivní rys tedy zcela zmizel. Jednou bylo toto adjektivum přeloženo pomocí přídavného jména 2. stupně - *starší*. Zdobňující sufix zde tedy také chybí.

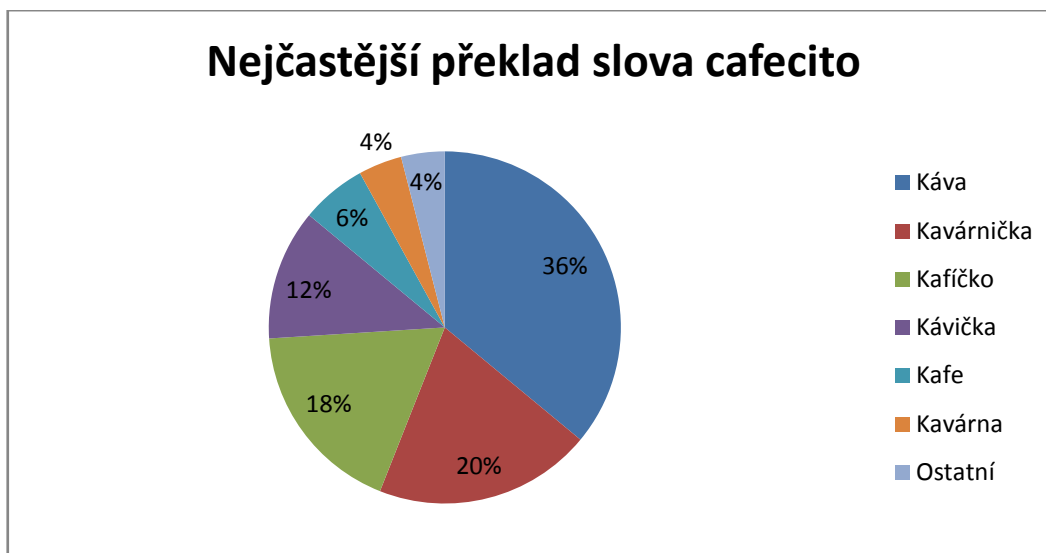

Graf 8 - viejecito

9. Cafecito

Toto substantivum bylo vytvořeno za pomoci primárního sufixu *-ito* a infixu *-c-*. V češtině mu odpovídá překlad *kafíčko*, tedy deminutivum druhého stupně za použití sekundárního sufixu *-íčko*. Lze ho přeložit také jako *kavárnička*, kde byla pro zdrobnění využita sekundární přípona *-ička*.

V korpusu se nachází 50 výskytů tohoto podstatného jména. Nejdominantnějším překladem je zde podstatné jméno *káva*, kde překladatelé nepoužili žádnou modifikaci a ponechali substantivum zcela nezdrobnělé (18 případů). V nespisovných textech byly nalezeny tři případy překladu *kafe*. Deminutivní rys byl zcela odpovídající v překladech *kafíčko* či *kávička*, kterých bylo nalezeno dohromady 15 případů. Co se týče významu tohoto slova ve smyslu *kavárna*, ve dvou případech nepoužili překladatelé deminutivní sufix a použili základové slovo *kavárna*. Častěji ale překladatelé zdrobnělinu ponechali i v cílovém jazyce a jako překlad využili slovo *kavárnička*, tedy deminutivum druhého stupně, a to přesně v 10 případech. Ojedinele bylo slovo *kavárna* nahrazeno jiným, nezdrobnělým substantivem a deminutivní rys byl tedy úplně vynechán (*hospůdka*, *lokál*).

Graf 9 - *cafecito*

10. *Papelito*

Podstatné jméno *papelito* nese zdobňující rys díky příponě *-ito*, která byla připojena k základovému slovu *papel* bez potřeby toto slovo více modifikovat, jeho tvar se tedy jinak nezměnil. Jedná se o deminutivum prvního stupně, které bychom do češtiny mohli přeložit jako *papírek*, lze tedy předpokládat, že tento překlad by se měl vyskytnout nejčastěji. Substantivum *papel* se používá také ve smyslu „role“ (ve filmu, v divadle).

Momentální počet výskytu v korpusu činí 60, já jsem vybrala vzorek o 30 příkladech. Překlad *papírek* byl opravdu nejčastější (bylo nalezeno celkem 13 případů), překladatelé tedy ponechali stupeň deminutivnosti přesně tak, jak tomu bylo ve výchozím jazyce. Dalším častým překladem byly různé modifikace slova *list*, a to jak deminutiva prvního stupně (*lístek* v 5 případech), tak deminutiva stupně druhého (*lísteček* ve 2 případech). Jak si můžeme povšimnout, deminutivní sufixy zcela korespondují se stupněm zdobňování, tedy pro tvorbu deminutiva prvního stupně byly použity primární sufixy a pro deminutiva druhého stupně zas sufixy sekundární. Zajímavým příkladem je spojení *lístek papíru*, kdy deminutivní přípona přešla na substantivum *lístek* a podstatné jméno *papír*, které bylo předmětem zdobňování ve výchozím jazyce, zde deminutivnost postrádá. Toto spojení bylo v korpusu nalezeno 2x. Stejnou strategii nalezneme i u spojení *kousek papíru*, které se vyskytovalo také 2x. Dalšími možnými překlady byly slova *ústřížek* či *psaníčko*, u kterých byl zdobňující rys také ponechán. Substantivum *ústřížek* prošlo poměrně silnou modifikací, neboť za

účelem zdrobnění základového slova *střih* bylo nutné podstoupit hláskovou alternaci (*-h* se změnilo na *-ž-*), dále byl přidán i prefix *ú-* a samozřejmě připojen primární sufix *-ek*. Ve 4 případech překladatelé ponechali toto slovo zcela bez modifikace a použili překlad *papír*.

Graf 10 - *papelito*

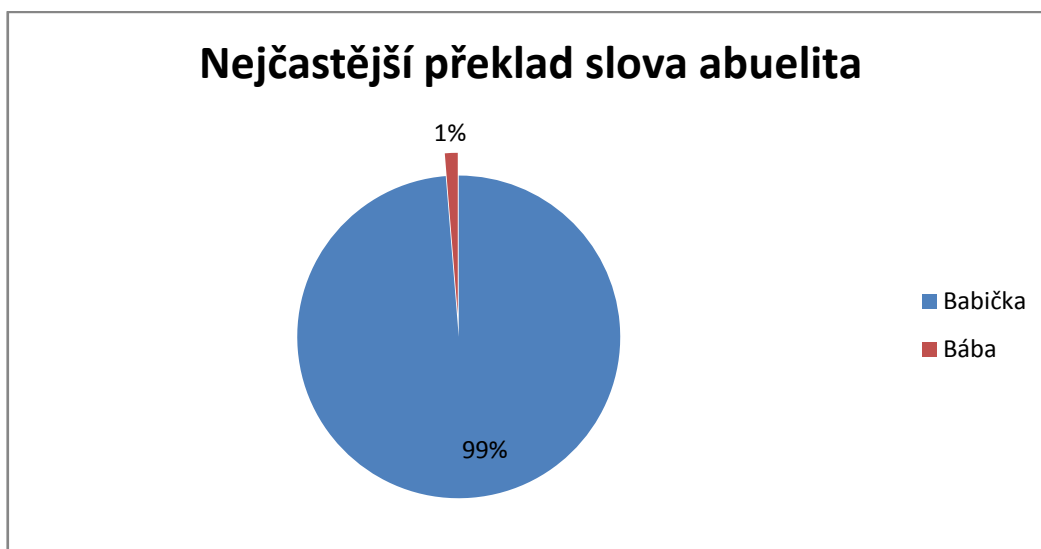
11. *Abuelita*

Substantivum *abuelita* pochází ze základového slova *abuela*, jež bylo modifikováno pomocí deminutivního sufixu *-ita*, přičemž došlo k odtržení koncovky původního podstatného jména. Jeho překlad by v češtině odpovídal deminutivu druhého stupně „babička“, které se ovšem v českém jazyce lexikalizovalo a jeho zdobňující rys nepociťujeme. Toto slovo tvoří celou deminutivní řadu *baba - babka - babička*, ovšem základové slovo *baba* a jeho primární deminutivum *babka* vnímáme spíše hanlivě.

Toto deminutivum jsem zvolila proto, abych zjistila, zda korpus nalezne i překlady, které by byly v rozporu s původním slovem *abuelita*, neboť ve španělštině je jeho deminutivní rys silný a pokud se do češtiny přeloží jinak než jako *babička*, jeho význam se změní.

Celkem Korpus nalezl 78 výskytů v literárních dílech. V 77 případech překladatelé zachovali deminutivní rys a překlad zněl opravdu *babička*. Pouze v jednom případě se vyskytl překlad *bába* a to ve větě *Jestli si ji vezmeš, budeš ty za dvacet let ještě mladík a ona bude stará bába.*, která je překladem původní věty *Si te casas con*

*ella, dentro de veinte años serás todavía joven y ella una abuelita*⁴⁴. Můžeme si zde všimnout toho, jak kontext ovlivní překlad jednotlivých slov. Samostatné deminutivum *abuelita* má pozitivní rys, v tomto překladu je ale znatelný rys negativní až hanlivý. Dochází zde tedy k asymetrii mezi oběma jazyky, protože jak *abuela*, tak *abuelita* odpovídá českému překladu *babička*. Vzhledem k tomu, že toto deminutivum bylo lexikalizované, jeho neutrální stupeň neexistuje a dále zdobnit taky nejde, bylo by na místě při překladu deminutiva *abuelita* použití například adjektiva (*milá babička*) pro vyjádření zdobněliny s expresivním rysem. Žádný takový případ ale korpus nenalezl.

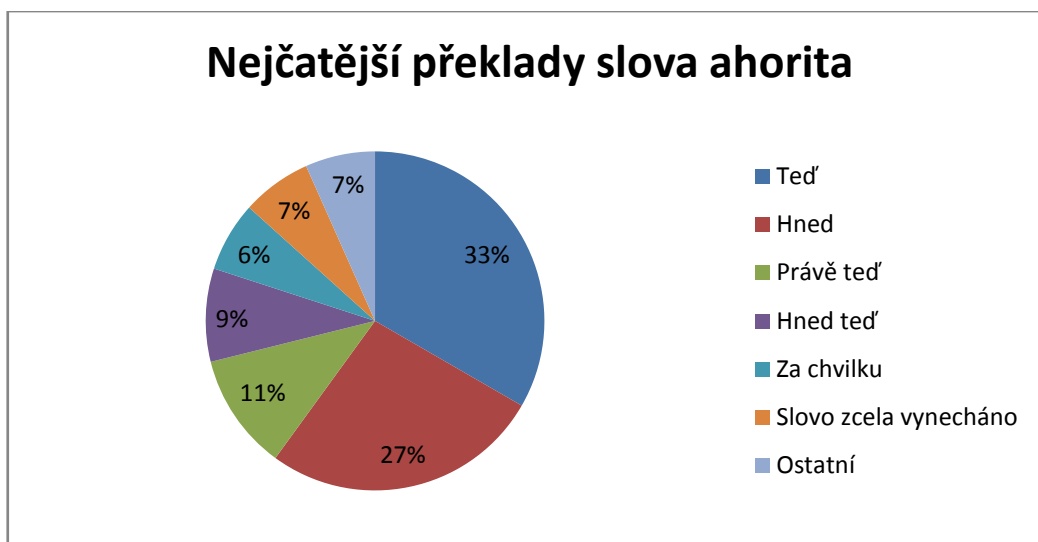
Graf 11 - abuelita

⁴⁴Vargas Llosa, M. - Prokopová, L.: Korpus InterCorp – čeština, španělština, verze 9 z 9. 9. 2016. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2016. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>, 25. 11. 2016

12. Ahorita

Základové slovo tohoto deminutiva je *ahora*, jedná se tedy o adverbium, které se do češtiny překládá jako *ted'*, překlad jeho deminutiva by byl tedy složitý. Z toho důvodu existuje široká škála možných překladů, z nichž uvedu ty nejčastější.

V Korpusu je 87 výskytů, z nichž jsem vybrala vzorek o 45 překladech. Nejčastěji byl nalezen překlad *ted'* (15x), u kterého byla tedy modifikace zcela vynechána. Dalším překladem, který nebyl modifikován, bylo slovo *hned*, které se objevilo 12x. Deminutivnost chybí i u překladů *právě ted'* (5 výskytů) a *hned ted'* (4 výskyty), ovšem zde byl jejich význam zesílen přidáním druhého adverbia. Posledním nemodifikovaným výrazem byl překlad *brzy*, ten se ale objevil pouze jednou. Ve výrazech typu *ahorita vuelvo* byl použit překlad *za chvíli* a to hned ve třech případech, byla zde zachována i deminutivnost, neboť *chvilka* je deminutivum prvního stupně tvořené primárním sufixem *-ka*. V jednom případě se objevilo i sekundární deminutivum *za chvíličku*. V nespisovných dílech byly nalezeny překlady jako *hnedka*, *ted'konc* nebo *ted'ka*. Zdrobňující příponu zde ovšem nenajdeme. Byly objeveny i případy, ve kterých překladatelé toto slovo zcela vynechali, a to celkem třikrát. Většina překladů tedy zůstala bez deminutivní přípony, ač náznak deminutivního rysu u překladů *právě ted'* či *hned ted'* znatelný je.

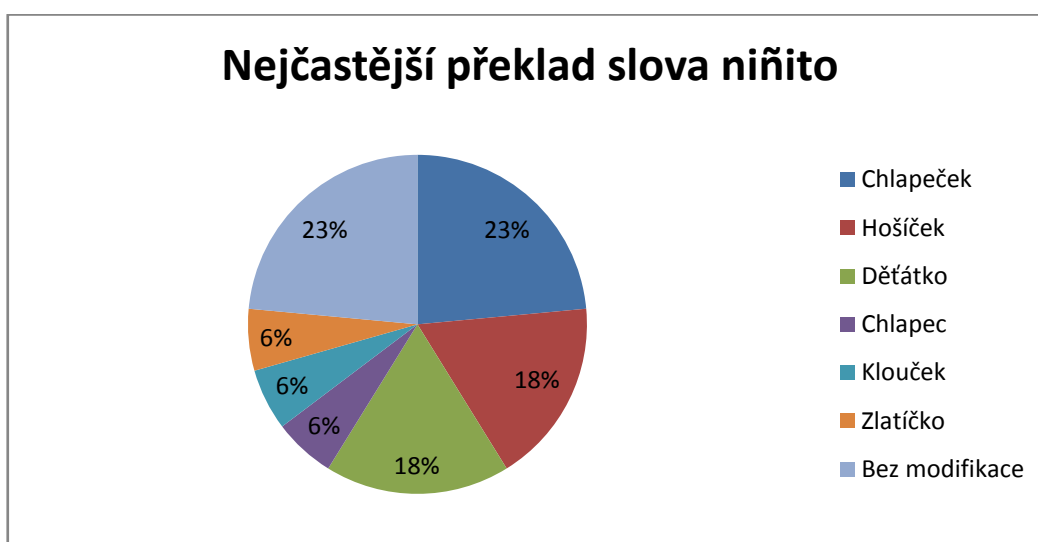

Graf 12 - ahorita

13. Niňito

Niňito je podstatné jméno, které vzniklo modifikací substantiva *niňo*, při které došlo k odtržení koncovky a jejímu nahrazení deminutivním sufixem **-ito**. Ve španělštině ho lze použít pro označení chlapce nebo dítěte. Deminutivnímu stupni by v češtině tedy odpovídal překlad *chlapec*, ovšem toto deminutivum se v dnešním jazyce lexikalizovalo a deminutivní rys u něj není tolik znát, proto bychom raději použili druhý stupeň deminutiva za vytvoření zdobněliny *chlapeček*. Další variantou překladu by bylo také *děťátko*.

V korpusu se toto substantivum vyskytuje 17x. Nejvíce používaným překladem byl *chlapeček* (3 případy), u kterého byla zachována deminutivnost a použit sekundární sufix **-eček**. Dále byl třikrát použit překlad *hošíček*, který má deminutivní rys také znatelný, a to díky příponě **-íček**. Ve třech případech bylo toto slovo přeloženo pomocí substantiva *děťátko*, kde překladatel zvolil deminutivum prvního stupně pomocí přípony **-átko**. V jednom případě byl nalezen překlad *chlapec*, který je formálně deminutivem, ovšem jak už bylo řečeno, zdobňující rys u něj nepociťujeme. Dalším nalezeným deminutivním překladem byl *klouček*, který je zdobněn pomocí přípony **-ek**. Ve 4 případech byl překlad ponechán bez modifikace, a to u substantiv *hoch*, *kojenec*, *dítě* a *malé dítě*, u tohoto spojení ale deminutivní rys převzalo adjektivum *malé*. Lze si tedy povšimnout, že překladatelé dbali na zachování významu i přesto, že ne vždy bylo použito deminutivum.

Graf 13 - niňito

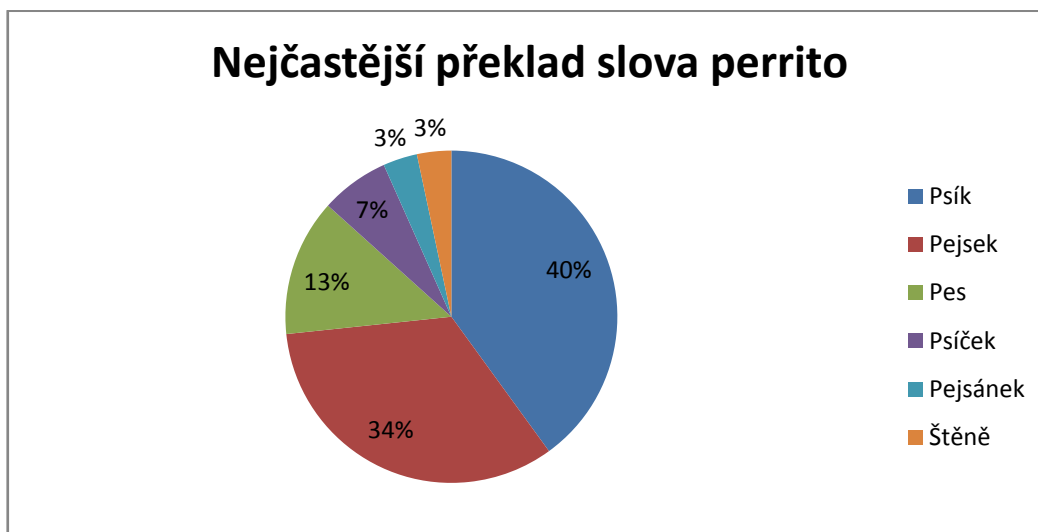
14. Perrito

Substantivum *perrito* je deminutivem základového slova *perro*, ke kterému byl připojen sufix *-ito*. V češtině zní překlad jeho zdobněliny například *pejsek*, *pejsánek*, lze zvolit více různých sufixů bez změny významu.

Korpus mi nabídl 75 výskytů, z nichž jsem zvolila vzorek čítající 30 překladů. Největšími konkurenty byly překlady *psík* (12 případů) a *pejsek* (10 případů), v obou těchto překladech byly použity deminutivní sufixy *-ík* a *-ek*, zdobňující rys byl tedy překladateli zachován. V dalších 4 případech se překlad objevil nemodifikován a bylo použito pouze základové slovo *pes*. Ve třech případech překladatelé zvolili sekundární deminutivní sufix a vytvořili tak slovo *psíček* (2 případy) a *pejsánek*. Pouze jednou byl nalezen překlad *štěně*, který není zdobnělý, ale čtenář pochopí, že se jedná o malého psa.

Zajímavým případem byla věta *¡Era un perrito, fuera el alma!*⁴⁵, kterou překladatel přeložil jako *Byl to pěkný kozel, krom té drahé duše!*. Na tomto příkladu jasně vidíme, že překladatel se řídil tím, co se používá v dané zemi. Zde nebyl význam deminutiva zdobňující, ale čistě expresivní, a to s negativním významem. V češtině se ovšem zdobnělina *pejsek* pro vyjádření negativních pocitů nepoužívá, proto ji překladatel nahradil substantivem *kozel*, které nechal v základním tvaru bez zdobnění.

Slovní spojení *perrito caliente* překladatel také nemohl přeložit doslova, neboť jde o pokrm, který se u nás nazývá *párek v rohlíku*. Na tomto příkladu vidíme, že doslovný překlad by nebyl pro čtenáře srozumitelný.

Graf 14 - perrito

⁴⁵Cunqueiro, Á. - Suda, J.: Korpus InterCorp – čeština, španělština, verze 9 z 9. 9. 2016. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2016. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>, 27. 11. 2016

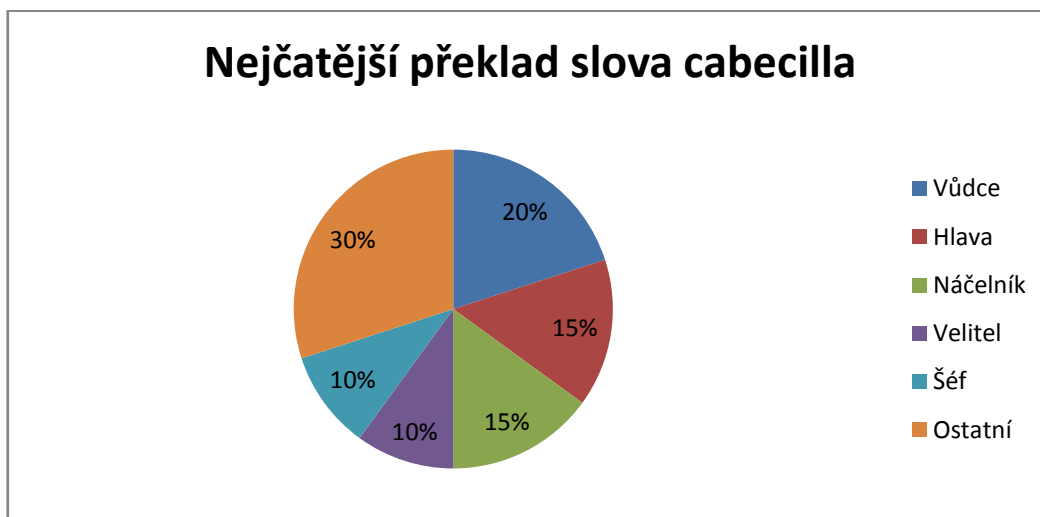
15. Cabecilla

Deminutivum *cabecilla* pochází ze základového slova *cabeza*. V češtině by této zdobně odvozené slovo odpovídal výraz *hlavička*, tedy deminutivum druhého stupně vytvořené připojením sekundárního sufixu *-ička* ke kořenu základového slova.

Korpus našel celkem 20 výskytů. Ve smyslu hlava jako část těla bylo toto substantivum přeloženo pouze dvakrát, a to jednou jako *hlava*, ponecháno zcela bez modifikace, a jednou jako *hlavička*, kde stupeň deminutiva i sufix zcela odpovídá výchozímu jazyku. Ve všech ostatních případech, které zde uvedu, bylo substantivum *cabecilla* přeloženo ve smyslu vedoucího, velitele.

Nejčastějším překladem (ve 4 případech) byl nalezen překlad *vůdce*, který nenese deminutivní rys. Ve 3 případech se vyskytl překlad *hlava*, nejčastěji ve spojeních typu *hlava sekty* či *hlava bandy*, modifikace by zde tedy nebyla úplně na místě, neboť se výraz *hlavička* v češtině tímto způsobem nepoužívá. Třikrát byl ve stejném významu použit překlad *náčelník*, kde deminutivnost také nenajdeme. Překlad *velitel* se vyskytl dvakrát, opět se jedná o substantivum v základním tvaru bez modifikace. Stejný význam má i překlad *šéf*, opět bez zdobnění. Dalším příkladem je překlad *ztrěštěnec*, který se jako jediný liší od výše uvedených svým významem. Ani zde se ale nesetkáme se zdobněním.

Jednou se vyskytlo slovní spojení *tener infulas de cabecilla*⁴⁶, kde *tener infulas* má ve španělštině spíše negativní význam a znamená to *být nafoukaný*. Překladatel zde substantivum *cabecilla* zcela vynechal a tento výraz přeložil pouze jako *být nafoukaný*.

Graf 15 - cabecilla

⁴⁶Marsé, J. - Jungmannová, M.: Korpus InterCorp – čeština, španělština, verze 9 z 9. 9. 2016. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2016. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>, 28. 11. 2016

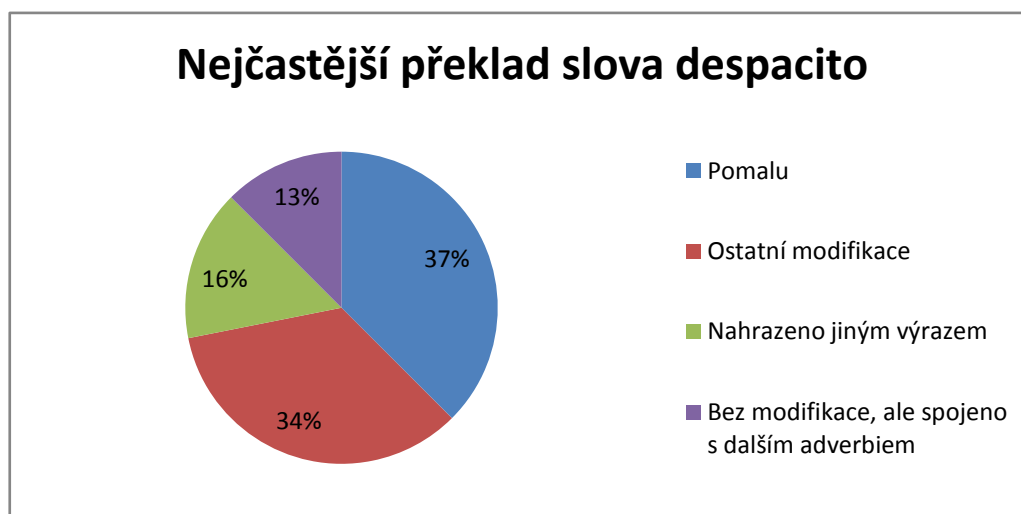
16. Despacito

Jako další příklad jsem zvolila adverbium *despacito*, které pochází ze základového slova *despacio* a v češtině by mu odpovídalo deminutivum *pomaličku* a další, neboť je zde možné zvolit více různých přípon a současně zachovat stejný význam.

V korpusu se toto adverbium vyskytuje v 89 případech, ze kterých jsem zvolila 32 překladů. V největším množství překladů bylo toto slovo ponecháno bez modifikace (celkem 12x) a přeloženo pouze jako *pomalů*. U dalších překladů, které nesou stejný význam, tedy *pomalů*, došlo k modifikaci v 11 případech, kdy byly zvoleny překlady jako *pomaličku* (v 5 případech), *pomaloučku* (ve 4 případech) a *pomalinku* (ve 2 případech). Ve 4 případech bylo slovo *despacito* přeloženo do cílového jazyka bez modifikace, ale bylo spojeno s dalším adverbium, vznikly tak výrazy typu *velmi pomalů*, *hezky pomalů* či *pěkně pomalů*. Jednou překladatel nahradil výraz *muy despacito* antonymem tohoto adverbia a použil překlad *ne tak rychle*.

Zajímavé jsou jevy, kdy překladatel využije stupňování deminutiv i přesto, že v původním jazyce se toto stupňování nevyskytuje. Takovým případem je například část věty *despacito, despacito cada botón*⁴⁷, kterou překladatel přeložil jako *pomalů*, *pomaloučku každý knoflík*. Deminutivní sufix u adjektiva *pomaloučku* zcela přejal funkci adverbia *muy*. Tento jev se vyskytl v korpusu dvakrát.

Našly se i takové překlady, které významově výchozímu jazyku úplně neodpovídaly. Jedním z nich byl překlad *potichu*, který se objevil dvakrát a deminutivní rys se při překladu vytratil. Stejně tak tomu bylo i u překladu *jemně* nebo *opatrně*.

Graf 16 - *despacito*

⁴⁷Cortázar, J. - Medek, V.: Korpus InterCorp – čeština, španělština, verze 9 z 9. 9. 2016. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2016. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>, 30. 11. 2016

17. Barquito

Toto deminutivum vzniklo modifikací jeho základového slova *barca*, ke kterému byl připojen sufix *-ito*. Při modifikaci zde došlo k hláskové alternaci, kdy se *-c-* změnilo na *-qu-*, aby byla zachována správná výslovnost. Nejpravděpodobněji by český překlad zněl *lod'ka*.

Korpus mi nabídl 29 výskytů, z nichž bylo toto podstatné jméno nejčastěji přeloženo deminutivem *lod'ka* (8 případů), překladatelé zde použili odpovídající deminutivní stupeň i sufix. Jednou byl tento deminutivní rys umocněn přidáním adjektiva ke zdobnělině za vytvoření spojení *malá lod'ka*. V pěti případech k modifikaci nedošlo, deminutivní rys se při překladu vytratil a překladatelé použili substantivum v základním tvaru *lod'*. Třikrát se v Korpusu objevil překlad *lodička*, kde je deminutivní rys posílen a pomocí sekundárního sufixu *-ička* překladatelé vytvořili deminutivum druhého stupně. V dalších třech případech se objevil překlad *parníček*, ve kterém je zdobňující rys také patrný a to díky sekundárnímu sufixu *-íček*. U šesti překladů nedošlo k žádné modifikaci a překladatelé nahradili slovo *lod'* jeho synonymy, například *plachetnice*, *člun* či *kocábka*. Dvakrát se objevil případ, kdy toto substantivum přeloženo nebylo a ve větě bylo zcela vynecháno, jedním takovým případem byla věta *Se lo preguntaba, mientras el barquito sobre el Ródano se aproximaba a Avignon*⁴⁸, která byla přeložena jako *Sama si položila tu otázku, když se po řece Rhoně blížila Avignonu*. Změnou podmětu překladatel docílil toho, že substantivum *barquito* nemuselo být použito.

Graf 17 - barquito

⁴⁸Vargas Llosa, M. - Hloušek, J., Holub, J.: Korpus InterCorp – čeština, španělština, verze 9 z 9. 9. 2016. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2016. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>, 30. 11. 2016

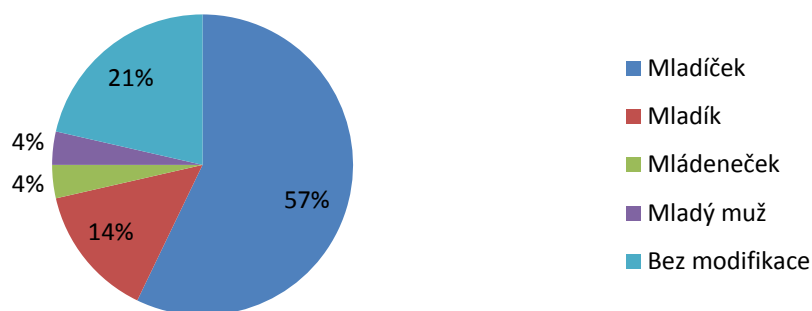
18. Jovencito

Toto deminutivum má ve Španělsku různá použití, lze ho použít buď jako substantivum, nebo jako adjektivum. Pokud bychom na něj nahlíželi jako na podstatné jméno, jeho český překlad by zněl *mladík*, v češtině se ovšem nevyskytuje základové slovo tohoto podstatného jména, proto se *mladík* za deminutivum považovat nemůže. Z toho důvodu bychom pro získání zdvořiliny museli vytvořit další stupeň za pomoci sekundárního sufixu **-íček** - *mladíček*. Odpovídající překlad přídavného jména by nejpravděpodobněji byl *mladičkový*, ale lze použít více různých přípon, které se alternují.

Co se týče substantiv, jejich překlad je velice rozmanitý. Nejčastěji překladatelé použili deminutivum prvního stupně *mladíček* (16 případů), kde k základovému slovu *mladík* připojili sekundární sufix **-íček**. Stupeň deminutiva zde tedy nekoresponduje se stupněm sufixu. Dalším častým překladem byl *mladík* a to celkem ve 4 případech. Jednou se vyskytl překlad pomocí substantiva *mládenec* a v jednom případě i pomocí jeho deminutiva druhého stupně *mládeneček*. V dalších případech se jednalo o synonyma tohoto slova bez modifikace - *chlapec*, které se lexikalizovalo a jeho deminutivní rys zde nepociťujeme; *mládě*, *floutek*, *kluk* či *holobrádek*, překladatelé zde tedy pravděpodobně na základě původního apreativního deminutiva zvolili expresivní výrazy. Vyskytly se i takové případy, ve kterém při překladu deminutivní rys substantiva přešel na adjektivum a podstatné jméno zůstalo bez modifikace, například překlad spojení *el jovencito de versos*, který překladatel přeložil jako *mladičkový básník*. V případě spojení *jovencito de pelo rubio* překladatel použil překlad *blond'áček*, kdy zachoval deminutivní rys substantiva.

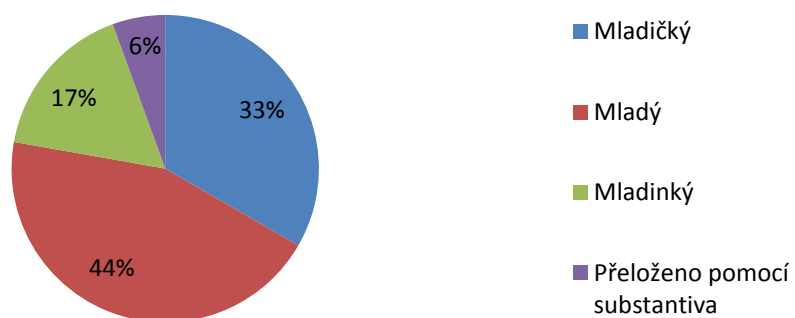
U adjektiv jsme se s tolika možnými překlady jako u substantiv nesetkali, v největším množství případů překladatelé zvolili deminutivní adjektivum *mladičkový* (6 případů). Tomuto překladu konkuruje nemodifikovaný překlad *mladý*, který se vyskytl také v 6 případech. Třikrát byla zvolena jiná přípona, a to **-inký** za vytvoření zdvořiliny *mladinký*. Dvakrát se zde ve španělském jazyce objevil superlativ *el más jovencito*, u kterého se vždy deminutivní rys vytratil a bylo použito adjektivum *nejmladší*. V grafu jsem tento případ zahrnula pod *mladý*. Pouze jednou bylo adjektivum ve výchozím jazyce přeloženo do češtiny jako substantivum, a to u spojení *chico jovencito*, u kterého překladatel použil výraz *mladíček*.

Nejčastější překlad slova jovencito - substantivum

Graf 18 - jovencito (substantivum)

Nejčastější překlad slova jovencito - adjektivum

Graf 19 - jovencito (adjektivum)

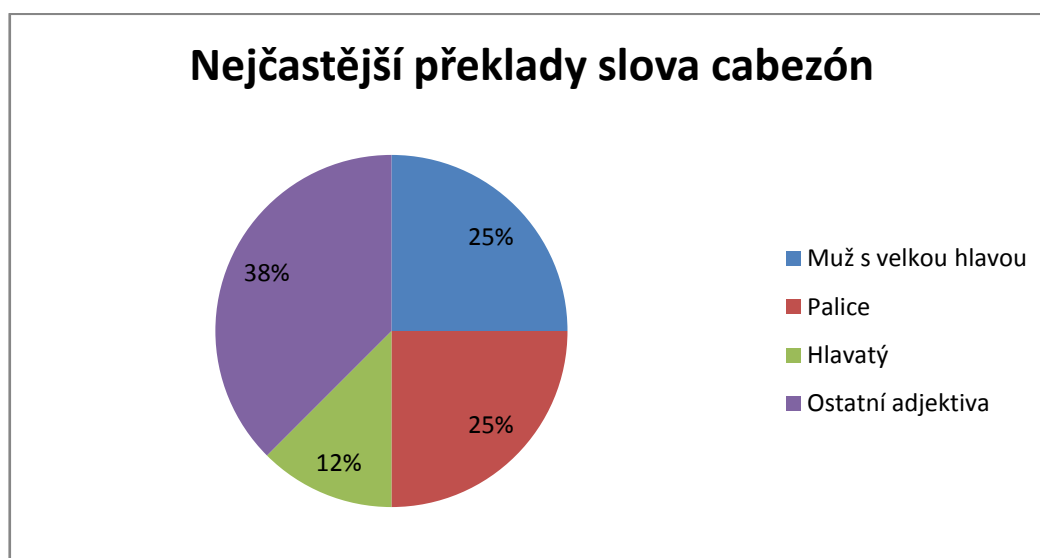
2. Augmentativa

Jelikož se augmentativa používají méně než deminutiva a repertoár přípon je také omezenější, uvedu pouze dva příklady. V korpusu není snadné tato slova najít, proto se příkladů vyskytuje málo.

1. Cabezón

Toto augmentativum pochází ze základového slova *cabeza*, ke kterému byla za odtržení koncovky připojena augmentativní přípona **-ón**. Ve španělštině nese hanlivý význam, označuje člověka s velkou hlavou či tvrdohlavou osobu.

Korpus nalezl 21 výskytů, část z nich ale označuje hlaveň pistole či část motoru, tyto překlady pro svou práci nepotřebuji, proto je zde uvádět nebudu. Ve dvou případech byl *el cabezón* přeložen jako *muž s velkou hlavou*, je tedy znát, že jednoslovně ho přeložit by bylo složité. Jednou bylo toto substantivum přeloženo adjektivem *hlavatý*, v dalších dvou případech bylo adjektivum použito pro popsání vlastnosti - *umíněný*, *tvrdohlavý*, zde tedy deminutivní rys chybí. Jednou byl *cabezón* přeložen jako *velká hlava*, jednoslovným překladem byla *palice*, ale tímto způsobem byly přeloženy jen věty, ve kterých *cabezón* neoznačovalo člověka, ale pouze hlavu. V jednom případě bylo toto podstatné jméno přeloženo jako adjektivum *přitloustlý*, které se jako jediné významově velice liší od ostatních.

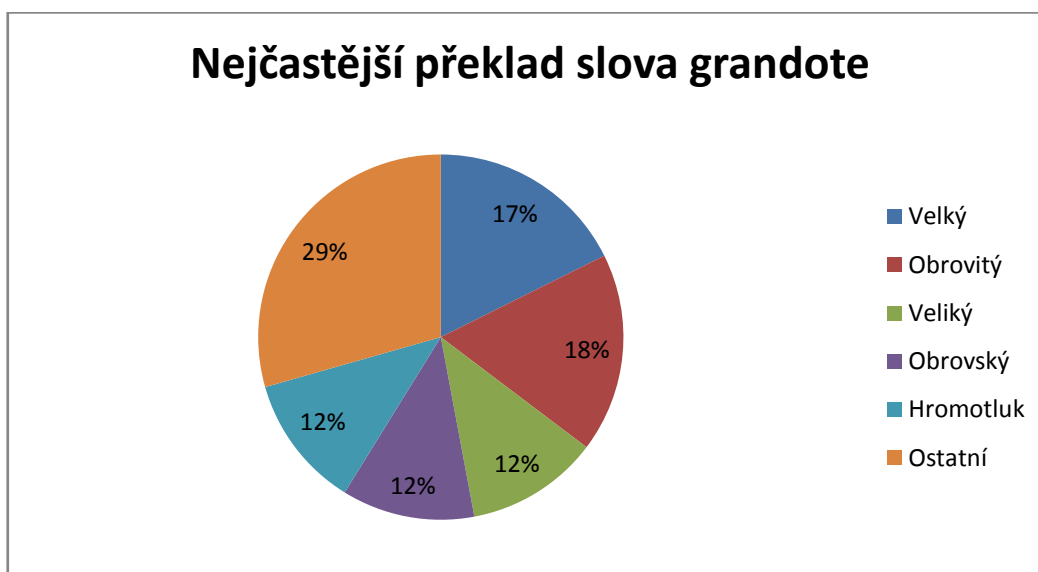

Graf 20 - cabezón

2. Grandote

Adjektivum či substantivum *grandote* vzniklo připojením sufixu *-ote* ke kořenu základového slova *grande*. Jedná se o augmentativum s kvantitativním rysem a označuje věci, které jsou větší než normál. V českém jazyce by bylo možné ho přeložit jako *velikánský* či také jako podstatné jméno *velikán*.

V korpusu je celkem 21 výskytů. Většinou se zde toto augmentativum objevuje jako adjektivum. Nejčastěji bylo překládáno jako *velký* (ve třech případech), překladatel tedy ponechal toto slovo v základním tvaru bez modifikace. Dalšími variantami bylo *veliký* (ve 2 případech) a *velikánský* (1 případ), u tohoto překladu byla použita augmentativní přípona. Dále se objevily překlady jako *vysoký*, *ohromný*, *obrovitý* (3 případy) či *obrovský*. V jednom případě bylo slovní spojení *niño grandote* nahrazeno výrazem *méda*, kde překladatel místo augmentativního adjektiva použil deminutivní substantivum. Co se týče substantiv, vyskytly se překlady typu *obr* nebo *hromotluk*. Objevilo se zde i stupňování, kde výraz *más grandote* byl přeložen jako *silnější*, tedy bez deminutivního rysu.

Graf 21 - grandote

Závěr

Na závěr své bakalářské práce jsem se rozhodla výsledky praktické části utřídit dle způsobu, jakým je apreativnost reflektována v českých překladech.

V první řadě je třeba podotknout, že výsledky korpusu, kdy prvotním zadáním bylo španělské deminutivum či augmentativum, ukázaly i na takové derivované lexémy, které nelze započítat do celkových výsledků, protože právě lexikalizací ztratily apreativní význam. Takovými případy je například *cabezón - tvrdohlavý člověk* či *chocecito - kočárek*. Zajímavým případem je také slovo *chlapec (chiquito)*, které má odpovídající zdobňující sufix, ale vzhledem k jeho lexikalizaci by bylo pro zachování významu vhodnější použít spíše druhý stupeň deminutiva.

Specifickým případem je rozhodně slovo *abuelita*, kdy české deminutivum, které odpovídá stupněm i sufixem, je *babička*, ovšem v českém jazyce již ztratilo svůj deminutivní význam a více ho zdobnit nelze. Pro zdobnění by tedy bylo nutné použít jiné prostředky, jimiž jsou kupříkladu adjektiva.

Díky korpusu jsem našla mnoho překladů, ve kterých překladatelé deminutivnost výrazu ve výchozím jazyce v překladu nezohlednili a v češtině ponechali toto slovo zcela bez modifikace či slovo ve větě vynechali.

Dále se objevily případy, ve kterých byla apreativnost při překladu zohledněna, a to několika způsoby. Nejčastěji byla tato apreativnost vyjádřena deminutivním či augmentativním sufixem - případy jako *autíčko, světýlko, klouček, malinký, palice, žárovička, papírek, psíček, pejsánek, pomaloučku, lodička* a další. Vyskytovaly se zde sufixy prvního i druhého stupně. Apreativnost byla také vyjádřena přidáním adjektiva, a to buď k nezdobnělému (*malý kluk*) nebo zdobnělému (*malý stolek*) substantivu. Vyskytly se i takové případy, ve kterých bylo modifikováno adjektivum i substantivum zároveň (*malíčkový domek*). V některých případech byl deminutivní rys přenesen na jiného člena syntagmatu (*papelito - lístek papíru*).

Někteří překladatelé vyjádřili deminutivnost pomocí expresivního výrazu: *budulínek, hromotluk, kojeneček, kocábka, floutek*. Deminutivní sufix zde tedy nenalezneme, ale konotace je zcela jasná.

Jedním z mých poznatků je také fakt, že apreativnost některých španělských výrazů nelze vyjádřit derivačním postupem v češtině, což je typické u slov typu *ahorita*, dle mých výsledků ale překladatelé sém apreativnosti zohledňují například tím, že adverbium *ted'* nějakým způsobem modifikují, například jako *ted'konc, právě ted', hned ted'* apod.

Ve většině případů tedy překladatelé měli snahu deminutivní či augmentativní rys zachovat a volili pro to různé prostředky. Jindy jim zas kontext dovolil použít slovo v základním tvaru a zdrobnění zcela vynechat. Důležitým závěrem pro mou práci je skutečnost, že i v případě, že slovo v českém jazyce nelze modifikovat, mají překladatelé k dispozici více způsobů, jak onomu výrazu deminutivní nebo augmentativní rys přidat.

Resumen

El objetivo principal de esta tesis es explicar al lector la diferencia entre los sufijos diminutivos y aumentativos checos y españoles y comparar sus posibles traducciones según su aparición en el Corpus checo nacional. Por este razón contiene la parte práctica ciertas palabras elegidas casualmente y sus traducciones. La frecuencia del uso de las traducciones se puede ver en los diagramas.

En la primera parte intento acercar al lector la teoría de la palabra y también describo las principales maneras del enriquecimiento del vocabulario como derivación, composición, abreviación, acortamiento o locuciones. A continuación divido esta parte en la parte checa y la parte española. Cada parte está dedicada a los apreciativos, es decir a los sufijos diminutivos y aumentativos. El uso de estas modificaciones es muy amplio en ambos idiomas y existen muchos sufijos, por eso menciono sólo los más frecuentes. En la parte checa organizo los sufijos según las clases de palabras que forman. Los primeros son los sustantivos, donde clasifico los sufijos según el género. Después siguen los adjetivos, adverbios y verbos apreciativos. En la lengua española hay la posibilidad de formar los apreciativos de los mismos clases de palabras como en la lengua checa, pero además se forman los numerales apreciativos, que no tienen un equivalente checo. El uso de los apreciativos diferencia mucho en los países hispanohablantes, por eso menciono algunas diferencias entre ciertas zonas geográficas, asimismo describo los cambios que pueden pasar durante la modificación de una palabra. Una parte importante de esta tesis son los apreciativos lexicalizados, que aparecen tanto en el idioma checo como en el idioma español.

La segunda parte es la parte práctica, en la que se encuentran los ejemplos de algunos diminutivos y aumentativos. Elijo 18 diminutivos y sólo 2 aumentativos, porque los sufijos diminutivos son más abundantes. Para esta investigación utilizo el Corpus checo nacional, concretamente la parte del corpus que se llama InterCorp. Hay que tener en consideración que el repertorio del corpus es limitado y no refleja el uso del español en total. En corpus busco cada palabra y después hago una análisis de los traducciones más frecuentes, es decir comparo el grado de los sufijos o los cambios del significado. Gracias a esta investigación llegué a la conclusión que dice que en la mayoría de las traducciones los traductores intentan mantener el rasgo apreciativo usando el sufijo correspondiente o mediante otra manera, por ejemplo conectan el sustantivo originalmente apreciativo con algún adjetivo que expresa la misma cualidad.

Seznam použité literatury

AGUIRRE Carmen, *Manual de Morfología*, Madrid, Castalia, 2013.

ALVAR EZQUERRA Manuel, *La formación de palabras en español*, Arco libros, 1993.

CVRČEK Václav a kolektiv autorů, *Mluvnice současné češtiny*, Praha 2015.

ČERMÁK František, *Morfematika a slovtvorba češtiny*, Filozofická fakulta univerzity Karlovy v Praze, 2011.

ČERNÝ Jiří, *Morfología Española*, Olomouc 2008.

DAVID Milan, *Tvoření slov v češtině*, České Budějovice, 1999.

DOKULIL M., DANĚŠ F., KUCHAR J., *Tvoření slov v češtině 2*, Nakladatelství československé akademie věd, 1967.

LÁZARO MORA, Fernando A., Morfología de los sufijos diminutivos -ito/a, -ico/a, -illo/a. *Verba*, 4 (1977), str. 115 – 125.

HAUSER Přemysl, *Nauka o slovní zásobě*, Státní pedagogické nakladatelství v Praze, 1986.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA, *Nueva gramática de la lengua española*, Morfología y sintaxis I., Espasa Libros S. L. U., 2009.

RUSÍNOVÁ Zdeňka, *Tvoření slov v současné češtině*, Masarykova univerzita Brno, 1993.

SPITZOVÁ Eva, *Morfología española*, Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1990.

ŠMILAUER Vladimír, *Nauka o českém jazyku*, Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1971.

ŠMILAUER Vladimír, *Novočeské tvoření slov*, Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1971.

Internetový zdroj:

<http://www.korpus.cz/intercorp/>